T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KARADENİZ BÖLGESİ SU ÜRÜNLERİ İŞLEME TESİSİ ÇALIŞANLARININ BAZI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

MUHAMMET ALİ ALTUN

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. EMRE ÇAĞLAK
TEZ JÜRİLERİ
DOÇ. DR. NİLGÜN GÜNERİ
YRD. DOÇ. DR. AYDIN DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SU ÜRÜNLERİ ANABİLİM DALI

RİZE-2018

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KARADENİZ BÖLGESİ SU ÜRÜNLERİ İŞLEME TESİSİ ÇALIŞANLARININ BAZI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Emre ÇAĞLAK danışmanlığında, Muhammet Ali ALTUN tarafından hazırlanan bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulu kararıyla oluşturulan jüri tarafından 01/02/2018 tarihinde Su Ürünleri Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**Unvanı Adı Soyadı**	**İmzası**
Başkan	: Doç. Dr. Nilgün GÜNERİ	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Emre ÇAĞLAK	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Aydın DEMİRCİ	

Doç. Dr. Ferhat KALAYCI
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ

ÖNSÖZ

Türkiye'nin coğrafi olarak 7 bölgesinden biri olan "Karadeniz Bölgesi Su Ürünleri İşleme Tesisi Çalışanlarının Bazı Demografik Özelliklerinin İncelenmesi" konusunda yapılan bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Su Ürünleri Anabilim Dalı'nda ''Yüksek Lisans Tezi'' olarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın organizasyonunda benden desteklerini ve emeklerini esirgemeyen Tez Danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Emre ÇAĞLAK' a katkıları için teşekkürü borç bilirim.

Çalışmalarımda mesaisini harcayan ve teknik desteklerini esirgemeyen Yüksek Mühendis Atife Tuba BEKEN' e teşekkür ederim.

Hayatıma girdiği andan itibaren sıkıntılarımı paylaşan çözüm arayan eşim Hacer ALTUN ve çocuklarım Mehmet Kutay ALTUN ve Muhammet Tunay ALTUN' a minnetlerimi sunarım.

Hayat boyu tüm adımlarımda desteklerini esirgemeyen sevgili babam Mehmet Ali ALTUN' a, annem Aşikar ALTUN' a, ablalarım Nur DİYENLİ ile Güller KONAK' a sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde lisans eğitimimde emeği geçen ve bugünlerde olmamda katkıları yadsınamaz tüm akademik personele de şükranlarımı sunarım.

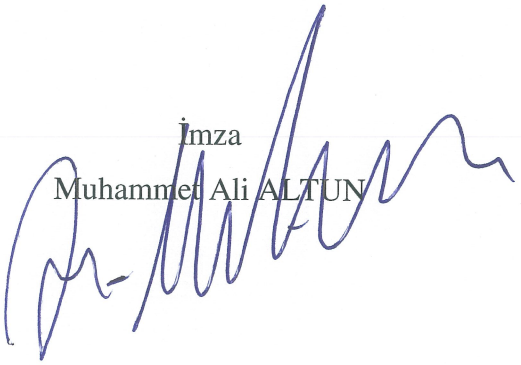
Muhammet Ali ALTUN

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Tarafımdan Hazırlanan "Karadeniz Bölgesi Su Ürünleri İşleme Tesisi Çalışanlarının Bazı Demografik Özelliklerinin İncelenmesi" başlıklı bu tezin, Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesindeki hususlara uygun olduğunu ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal işlemi kabul ettiğimi beyan ederim. 01.02.2018

İmza

Muhammed Ali ALTUN

Uyarı: *Bu tezde kullanılan özgün ve/veya başka kaynaklardan sunulan içeriğin kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.*

ÖZET

KARADENİZ BÖLGESİ SU ÜRÜNLERİ İŞLEME TESİSİ ÇALIŞANLARININ BAZI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Muhammet Ali ALTUN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Su Ürünleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Emre ÇAĞLAK

Bu çalışmada, Karadeniz Bölgesinde bulunan illerde faaliyet gösteren su ürünleri işleme tesislerinde çalışanların, sosyo-ekonomik yapıları incelenmiş, toplumsal ve ekonomik açıdan verilerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Coğrafi bölgede yer alan 18 ilin 7'sinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından üretim izni olan toplam 37 işletme bulunmaktadır. Bölgede anket çalışması yapılan iller Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, Kastamonu ve Zonguldak olmuştur. Bu işletmelerden aktif olarak faaliyet gösteren 28 işletmede anket katılımı sağlanmıştır. 28 işletmenin 5 tanesi balık unu ve yağı işletmesi, 4 tanesi salyangoz işleme tesisidir (2'si aynı zamanda balıkta işlemektedir). Söz konusu işletmelerde 532 anketör ile her biri 24 sorudan oluşan anket doldurulmuştur. Çalışanların %63,91'lik kısmını erkekler oluşturmaktadır. Çalışanların yaş grupları dağılımında, %36,65'lik oranla 31-40 yaş aralığı en yüksek oranı oluşturmuştur. Eğitim durumlarına bakıldığında, %38,91'lik oranda ortaöğrenim mezunlarının en yüksek oranı oluşturduğu görülmüştür. Çalışanların %99,62'sinin sosyal güvencesinin bulunduğu, bunların da tamamının SSK güvencesi türünde olduğu belirlenmiştir.

2018, 50 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Karadeniz Bölgesi, Sosyo-Ekonomik, Su Ürünleri İşleme Tesisi.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SOME DEMOGRAPHIC PROPERTIES OF WATER PRODUCTION PROCESSING PLANT STORIES IN THE BLACK SEA REGION

Muhammet Ali ALTUN

Recep Tayyip Erdoğan University
Graduate School of Natural And Applied Sciences
Department of Fisheries
Master Thesis
Supervisor: Asist. Prof. Dr. Emre ÇAĞLAK

In this study, the socio-economic structures of the fish processing factories employees in provinces in the Black Sea Region were examined. Eighteen of the seven provinces in the geographical region has a total of 37 enterprises with production permits from the Ministry of Food, Agriculture and Livestock. Participation in the survey was carried out in 28 enterprises actively operating from these enterprises. 5 of 28 factories are fish flour and oil factories, 4 of them is escargot processing factories (At the same time, both of them are processing fish.). In mentioned factories, 532 interviewers filled out a questionnaire consisting of 24 questions each. 63, 91% of the employees are men. In the distribution of age groups of employees, 36.65% was the highest rate of 31-40 years. Looking at the educational status, it is seen that 38.91% of secondary education graduates constitute the highest rate. It was estimated that 99.62% of the employees had social security and that they were all in the form of SSK security. In this study, it is aimed to reveal the data of the employees working in fishery processing factories in the Black Sea Region from the social and economic point of view.

2018, 50 Pages

Keywords: Blacksea Region, Socio-Economic, Seafood Processing Factory.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I
TEZ ETİK BEYANNAMESİ II
ÖZET III
TABLOLAR DİZİNİ IX
SEMBOLLER ve KISALTMALAR DİZİNİ X
1. GENEL BİLGİLER 1
1.1. Giriş 1
1. 2. Literatür Özeti 6
1.3. Çalışmanın Amacı 9
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 10
2.1. Materyal ve Metod 10
2.1.1. Birey Sayısı 10
2.1.2. Çalışma Bölgesi 10
2.1.3. Anket Soruları 11
2.2. Verilerin Değerlendirilmesi 13
3. BULGULAR 14
3.1. Su Ürünleri İşleme Tesisleri ve Anketör Sayıları 14
3.2. Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Çalışma Alanları 14
3.3. Su Ürünleri İşleme Tesislerinde Çalışan Personel 15
3.4. Su Ürünleri İşleme Tesislerinde Çalışanların Cinsiyet Dağılımı 16
3.5. Çalışanların Yaş Aralıkları 16
3.6. Çalışanların Medeni Durumu 17
3.7. Çalışanların Eğitim Durumu 18
3.8. Çalışanların Gazete Okuma Sıklığı 19
3.9. Çalışanların Kitap Okuma Sıklığı 20

3.10. Çalışanların İnternet Kullanma Sıklığı 21
3.11. Çalışanların Sosyal Medya Hesabı Bulunuyor Mu? 21
3.12. Çalışanların Sosyal Medya Sayısı 22
3.13. Çalışanların İnternet Kullanma Sebebi 23
3.14. Çalışanların Sosyal Güvence Durumu 23
3.15. Çalışanların Yararlandığı Sosyal Güvence 24
3.16. Çalışanların İşyerindeki Ünvanı 25
3.17. Çalışanların İşinden Memnuniyet Durumu 25
3.18. Maaş Memnuniyeti 26
3.19. Aylık Ortalama Harcama Miktarı 27
3.20. Konutun Mülkiyet Durumu 28
3.21. Konut Tipi 29
3.22. Konutun Isınma Şekli 30
3.23. Konut Büyüklüğü 31
3.24. Konutta Yaşayan Kişi Sayısı 32
3.25. Aynı Konutta Oturanların Çalışan Sayısı 33
4. TARTIŞMA ve SONUÇLAR 35
5. ÖNERİLER 44
KAYNAKLAR 46
ÖZGEÇMİŞ 50

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri haritası 2

Şekil 2. Anket çalışması yapılan işletme tesislerinin illere göre dağılımı 11

Şekil 3. Anketörlerin tesislere dağılımı 14

Şekil 4. Cinsiyete göre kişi sayısı 16

Şekil 5. Yaş gruplarına göre kişi sayısı dağılımı 17

Şekil 6. Çalışan personelin medeni durumu 18

Şekil 7. Çalışanların eğitim durumu 19

Şekil 8. Çalışanların gazete okuma sıklığı 20

Şekil 9. Çalışanların kitap okuma sıklığı 20

Şekil 10. Çalışanların internet kullanma sıklığı 21

Şekil 11. Sosyal medya hesabı bulunma durumu 22

Şekil 12. Çalışanların sosyal medya hesabı sayısı 22

Şekil 13. İnternet kullanma sebebi 23

Şekil 14. Sosyal güvence durumu 24

Şekil 15. Yararlanılan sosyal güvence 24

Şekil 16. Çalışanların işyerindeki ünvanı 25

Şekil 17. İşinden memnuniyet durumu 26

Şekil 18. Maaş memnuniyeti 27

Şekil 19. Aylık ortalama harcama 28

Şekil 20. Oturulan konutun mülkiyet durumu 29

Şekil 21. Çalışanın oturduğu konut tipi 30

Şekil 22. Oturulan konutun ısınma şekli 31

Şekil 23. Konut büyüklüğü 32

Şekil 24. Konutta yaşayan kişi sayısı 33

Şekil 25. Konutta yaşayanlardan maaşlı olan sayısı 34

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Türkiye'de su ürünleri üretim miktarları ve değerlendirme yöntemleri. 1

Tablo 2. Karadeniz Bölgesinde bulunan su ürünleri işleme tesisleri 2

Tablo 3. Çalışmada kullanılan anket soruları 11

Tablo 4. Su ürünleri işleme tesisleri işleme teknolojileri 15

Tablo 5. Su ürünleri işleme tesislerinde çalışan personel sayıları 15

SEMBOLLER ve KISALTMALAR DİZİNİ

BSGM	Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
°C	Santigrat Derece
Km	Kilometre
Kg	Kilogram
m	Metre
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
FAO	Food and Agriculture Organization

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Türkiye'de su ürünleri tüketimi dünya ortalamasının altında kalmıştır. Türkiye'de su ürünleri tüketim ortalaması kişi başı yıllık 7 kg civarındadır. Bu miktar dünya ortalamasında 16 kg Avrupa ortalamasında da 22 kg olmaktadır. Ülkemizde su ürünleri tüketimi daha çok kıyı bölgelerinde yaygınlık göstermektedir. Kişi başına düşen su ürünleri tüketimi Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgelerinde düşükken Karadeniz ve diğer kıyı bölgelerinde yüksektir (TUİK, 2017).

Ülkemizde su ürünleri üretim miktarları ve değerlendirme yöntemleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'de su ürünleri üretim miktarları ve değerlendirme yöntemleri (BSGM, 2017).

Yıllar	Üretim (Ton)	İhracat (Ton)	İthalat (Ton)	Tüketim (Ton)		Değerlendirilemeyen (Ton)	Kişi Başına Tüketim (kg)
				İç Tüketim	B.Un/Yağ		
2000	582,375	14,533	44,230	538,764	71,000	2,308	8,0
2001	594,977	18,978	12,971	517,832	62,755	8,383	7,5
2002	627,847	26,860	22,532	466,289	156,000	1,230	6,7
2003	587,715	29,937	45,606	470,131	120,000	13,253	6,7
2004	644,492	32,804	57,694	555,859	105,000	8,523	7,8
2005	544,733	37,655	47,676	520,985	30,000	3,809	7,2
2006	661,991	41,973	53,563	597,738	60,000	15,843	8,1
2007	772,323	47,214	58,022	604,695	170,000	8,436	8,6
2008	646,310	54,526	63,222	555,275	95,742	3,989	7,8
2009	622,962	54,354	72,686	545,368	90,211	5,715	7,6
2010	653,080	55,109	80,726	555,059	168,073	5,565	6,9
2011	703,545	66,738	65,698	468,040	228,709	5,576	6,3
2012	644,852	74,007	65,384	532,347	94,201	9,682	7,1
2013	607,515	101,063	67,530	479,708	87,896	6,378	6,3
2014	537,345	115,682	77,545	420,361	73,667	5,180	5,5
2015	672,241	121,053	110,761	479,741	176,138	6,070	6,1
2016	588,715	145,469	82,074	426,085	93,096	6,139	5,4

1941 yılında Ankara'da toplanan 1.Coğrafya Kongresi uzun süren çalışmalar sonucu Türkiye'yi 7 coğrafik bölgeye ayırmıştır. Tespit edilen 7 bölgeden 4'üne de komşu olduğu denizin ismi verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri haritası

Bu bölgelerden çalışmamızın yapıldığı Bölge olan Karadeniz bölgesi de yüzölçümü açısından 3. büyük bölge olma özelliğini göstermektedir. Sakarya'nın doğusundan Gürcistan'a kadar şerit halinde uzanan bölgede 2000 yılı sayımlarına göre 8,4 milyon kişi yaşamaktadır. Bölgede 18 il bulunmakta olup 7 tanesinde su ürünleri işleme tesisi faaliyet göstermektedir. Söz konusu tesisler Tablo 2'de gösterilmiş olup Trabzon, Samsun ve Sinop'ta yoğunluklu olarak bulunmaktadır.

Tablo 2. Karadeniz Bölgesinde bulunan su ürünleri işleme tesisleri

İşletme Yapısı	İşletme Yeri (İl-İlçe)	İşletme Adı
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	Alev Arslan-Doğukan Su Ürünleri
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	AKERKO Su Ürünleri San. Bal. Nak. Tar. Ürün. Yet.ve Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	KOPTUR Balıkçılık Gıda San. Nak. Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	More Su Ürünleri Gıda San. Turizm Nak. Tic.Ltd. Şti.
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	Burak Balıkçılık Su Ürünleri San. Nak. ve Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	Trabzon Su Ürünleri ve Gıda Maddeleri San.Tic.Şti.
Şirket	Trabzon-Çarşıbaşı	Çarşıbaşı Su Ürünleri ve Gıda Maddeleri San.Tic.Şti.

Tablo 2 (devam). Karadeniz Bölgesinde bulunan su ürünleri işleme tesisleri

İşletme Yapısı	İşletme Yeri (İl-İlçe)	İşletme Adı
Şirket	Trabzon-Ortahisar	Kibar Deniz Ürün. Ac.Tur.İnş.Nak.Gıda ve Gemi San.Tic.Ltd.Şti
Şirket	Trabzon-Arsin	Özsandıkçılar Su Ürn.San.Tic.Ltd.Şti.
Şirket	Trabzon-Arsin	Politek İnş.Amb.Gıdave Su Ürn.San.ve Tic.A.Ş.
Şirket	Zonguldak-Devrek	Ayanoğlu Doğa ve Su Ürn. İth. İhr. San. Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Sinop-Dikmen	Dalyan Su Ürünleri ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Sinop-Dikmen	Kemal Balıkçılık İhracat Ltd.Şti.
Şirket	Sinop-Merkez Demirciköy	Sinop Su Ürünleri San.Tic.Ltd.Şti.
Şirket	Sinop-Dikmen	Sadıklar Soğuk Hava Tes.ve Su Ürün. San. Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Sinop-Merkez Demirciköy	M.R. Yıldız Kardeşler Balık Su Ürün. Nak. Tur. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Şirket	Samsun-Yakakent	Sürsan Su ürünleri A.Ş.
Şirket	Samsun-Yakakent	Ak Tavuk Su Ürünleri San.Tic.Ltd.Şti.
Şirket	Samsun-Ondokuzmayıs	Saf Can Abdik Su Ürünleri İşleme Paketleme
Şirket	Samsun-İlkadım	Sastaş Samsun Soğutma Tesisleri A.Ş.
Şirket	Samsun-Yakakent	Kardez Su Ürünleri San.Tic.Ltd.Şti.
Şirket	Samsun-Tekkeköy	Malkoçoğlu Balıkçılık Hayv.San.ve Tic.Ltd.Şti
Şirket	Samsun-Bafra	Kıyak Kardeşler Su Ürün.Üretim ve Akaryakıt İth.İhrc.ve Tic.Ltd.Şti.
Şirket	Samsun-Çarşamba	Kardez Su Ürünleri San.Tic.Ltd.Şti
Şirket	Kastamonu-İnebolu	Rasim Su Ürün.Tar.Gıda Tur.ve İnş.Ltd.Şti
Şirket	Giresun-Eynesil	Güdükoğlu Balıkçılık
Şirket	Giresun-Bulancak	Fat Balıkçılık San.ve Tic.A.Ş.
Şirket	Ordu-Fatsa	Efe Nak.İnş.Gıda Tarım Ürünleri Tic.Ltd.Şti.

Son yıllarda artık insanoğlu sadece karnını doyurma amacıyla değil, dengeli beslenme amacı da gütmektedir. Özellikle vücudun yapı taşını oluşturan proteinin dengeli beslenmedeki önemi kabul edilen bir gerçektir. Hayvansal proteinlerin biyolojik fonksiyonlarının düzenli oluşu ve zekâ gelişiminde de etkin bir rol üstlendiğinden önemi yüksektir. Balıketinde yer alan protein ve yağın yüksek biyolojik değeri, sindirilebilir olması ve vücudun hastalıklara karşı direncini artırıyor olması, insan beslenmesinde önemini göstermektedir (Ertaş, 1979; Karakaya, 2013). Amerikan Kalp Sağlığı Derneğine göre, kalp korunması amacıyla haftada en az iki kez balık tüketilmesi gereklidir (Kraus vd., 2000).

Balıketi, diğer hayvansal protein kaynağı olan etlerden bağ doku miktarı bakımından farklılık göstermektedir. Kırmızı et ve kanatlı etlerine kıyasla, balıketi çok az miktarda kollojen içermektedir. Karada yaşayan hayvanlarda vücutlarının yaklaşık %15'i bağ dokudan oluşmaktayken, balıklarda bu oran %3 olmaktadır. Bu farklılık balıketinin diğer etlerden yumuşak olmasını ve pişirilince kolay dağılmasını sağlar. Bu nedenle balıketinde yer alan proteinler sindirim enzimleri sayesinde yüksek oranda hidroliz edilebilir. Bu da balıketinde bulunan proteinlerden vücudun faydalanma oranını artırır (Besler, 2008; Cıvdır, 2011). Balık ve diğer su ürünleri yüksek miktarda protein %17-20, mineral madde (kalsiyum, demir, selenyum, çinko vb.) vitamin (A, B_3, B_6, B_{12}, D, E) ve doymamış yağ asitleri içerirler (Sidhu, 2003). Balık yağları ayrıca EPA, DHA (n-3), içerdikleri linoleikasit (n-6) ve linolenikasit tipi (n-3) yağ asitleri ile insan beslenmesi için gerekli besin bileşenlerini karşıladıklarından dolayı önemli bir role sahiptir. Omega-3 çoklu doymamış yağ asitleri insan vücudunda diş hastalıklarının önlenmesi (Hamazaki vd., 2006), göz retinası ve beyin gibi organların fonksiyonlarının yerine getirilmesi (Connor vd.,1992), kalp damar hastalıkları için önleyici etkisi (Shahidi vd.,1994) ve diğer başka hastalıkların önlenmesinde (Beilin, 1993; Appel vd., 1993) çok önemli faydalar sağlamaktadır.

Balıketi besleyici değeri yüksek bir besin olmasına karşın, bozulma hızı yüksektir. Balık kasında bağ doku yapısının zayıf olması, yüksek enzim aktivitesi, pH değeri ve su içeriği balıketini bozulmaya karşı hassas kılmaktadır (Özden ve Gökoğlu, 1996). Bu sebeple ürün çeşitliliği işlenmiş ürünlerin depolanmasındaki kolaylık su ürünlerinde raf ömrünü uzatan gıda teknolojisi ve işleme yöntemleri önemini artırmıştır.

Günümüzde FAO'nun 2015 rakamlarına göre; tüm dünyada yıllık su ürünleri üretim miktarı 170.345.641 tondur (BSGM, 2017). Türkiye ise 588.715 ton ile dünya üretiminin %0,33'lük kesimini oluşturmaktadır. Ülkemiz iç su ve denizlerde faaliyet gösteren 18.494 balıkçı gemisinden oluşan modern avcılık filosunun yanı sıra, yetiştiricilikte yapmış olduğu hamlelerle, son yıllarda artan ihracat rakamlarıyla su ürünleri konusunda parlayan yıldız olma yolunda ilerlemektedir. Su Ürünleri üretimi 2016 yılı TUİK rakamlarına göre avcılık ve yetiştiricilik toplamı 588.715 ton olmuştur (BSGM, 2017). Bu toplam üretimin mali değeri ise 4.580.199.297 lira olmuştur. Su ürünleri ihracatı 2016 yılı TUİK rakamlarına göre (145.469 ton) ülke ekonomisine 2.398.269.090 liralık bir katma değer sağlamıştır (BSGM, 2017). Yetiştiricilik ürünlerinin yanı sıra ülkemizde faaliyet gösteren su ürünleri işleme tesislerinin bir bölümü Avrupa Birliği ülkelerine ihracat yaparken Salyangoz işleme tesisleri Uzakdoğu ülkelerine ihracat yapmaktadır. Söz konusu ihracat yapan tesislerin faaliyet konuları canlı ve işlenmiş su ürünlerini oluşturmaktadır (URL-1). Su ürünleri işleme sektöründe ürünler taze soğutulmuş, fileto, konserve, dondurulmuş, tuzlanmış, tütsülenmiş, marine, balık unu ve yağı şeklinde değerlendirilmektedir (URL-1).

Su ürünleri işleme tesisleri 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu doğrultusunda üretim izni almak zorundadır. İzin alan işletmeler Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nca GGBS (Gıda Güvenliği Bilgi Sistemi)'ne kaydedilmektedir. Ülkemizde Gıda Güvenliği Bilgi Sistemine kayıtlı 192 balıkçılık işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmeler Marmara Bölgesinde 59, Ege Bölgesinde 55, Karadeniz Bölgesinde 37, Akdeniz Bölgesinde 24, İç Anadolu Bölgesinde 13 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 1 olarak dağılım göstermektedir. Ülkemizdeki 192 işletmenin 93 tanesi A.B. ülkelerine ihracatı yapabilecek Avrupa Birliği Onay Numarası şartlarını sağlamış ve gerekli izni Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından almıştır (URL-1).

1. 2. Literatür Özeti

Avrupa Birliği ülkelerine ihracat yapabilecek ölçüde kendini geliştirebilen Su Ürünleri Sektörü paydaşlarının sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili yurt içi ve yurt dışında çoğunluğu balıkçılık sektöründe olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmaların birinde; Madras (Hindistan) yakınlarındaki üç balıkçı topluluğunun sosyo-ekonomik durumu ve kadınların iktisattaki rolü araştırılmıştır. Araştırma sonucunda; deniz balıkçılığı yapan kadınların sosyo-ekonomik durumu, üretken etkinliklere katılımı ve etkinliklerin kadınlara değer oluşturup oluşturmadığı değerlendirilmiştir (Drewes, 1982).

Charles (1988), yaptığı çalışmada; etkin balıkçılık yönetim sisteminin sosyal amaçlara ve hedeflere yönelik olduğunu, bunların da uygun politikalar ve düzenlemelerle gerçekleşeceğini, bu işlemlerin politik gelişmede olağan işlem olduğunu ifade ederek balıkçılık politika ve düzenlemelerinin sosyo-ekonomik etkilerini tartışmıştır.

Hunte ve Oxenford (1989), yaptıkları araştırmada; Karayip Denizi'ndeki Barbados Adası'nda pelajik balıkların avcılığında kullanılan balıkçı gemilerinin ekonomik analizlerinin yer aldığı çalışmalarında, gündüz ve gece balık avcılığı yapan balıkçı gemilerinin av miktarlarını, yatırım sermayelerinin miktarını ve işletme giderlerini karşılaştırmalı inceleyip, her iki grubun ekonomik olarak yararlı yönleri ve dezavantajlarını ortaya koymuşlardır.

1993-1994 avlanma sezonu ve 1997 yılındaki hamsi balıkçılığının sosyo-ekonomik özellikleri ile, 1996 yılında Songkhla'daki (Tayland) balıkçıların ve küçük kapasiteli su ürünleri işleme tesislerinin sahiplerinin sosyo-ekonomik özellikleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, sektör sahiplerinin ekonomik durumu ve sektörün ekonomik gücünü ortaya koymuştur (Supongpan vd., 2000).

Villareal vd. (2004), kıyısal ve su ürünleri kaynakların avcılığında avlanma topluluklarının sosyo-ekonomik bakımdan iyileştirilmesine yönelik yönetim tedbirlerinin etkisini gözlemlemek, kıyısal açıdan iyileştirilmesine yönelik yönetim tedbirlerinin

etkisini incelemek, kıyısal ve sucul kaynakların yönetiminde sosyo-ekonomik demografik konuların, sorunların ve fırsatların teşhisi için araştırmalar yapmışlardır. Amerika ve İtalya'dan iki örnekle Filipinler ve Güneydoğu/Güney Asya ülkelerindeki balıkçılığın gelişmesini, kaynak yönetiminde veri toplama metotlarını; sosyo-ekonomik, demografik göstergelerin kıyısal ve su ürünleri kaynak yönetiminde kullanımı konularını incelemiş ve açıklama yapmışlardır.

Freire ve Gracia-Allut (2000), İspanya'nın Galicia Bölgesi'nde faaliyette bulunan ticari kıyı balıkçılığını inceleyerek; Avrupa ticari balıkçılığındaki yönetim uygulamalarının başarısızlığının sosyo-ekonomik ve biyolojik nedenlerini belirlemişler; ticari kıyı balıkçılığı için alternatif araştırma ve yönetim yöntemleri uygulanmasını önermişlerdir.

Waters vd. (2001), Florida Keys'in mercan resiflerinde ticari avcılık yapan balıkçıların iktisadi durumu hakkında bilgi elde etmek ve elde edilen bilgileri gelecekte mercan resiflerindeki ticari balıkçılığa ilişkin değişik düzenlemelerin mali etkilerini incelemede kullanmak amacıyla, avlama teknesini işleten veya tekne sahibi balıkçılardan tesadüfen seçilenlerle bire bir görüşme yapılarak anket uygulaması yapılmış; anketlerle balıkçıların kendileri, avlama tekneleri, avlama teknelerine ve donanımlarına yatırmış oldukları sermaye, balıkçılık geçmişleri, avlanma teknelerinin fiziksel özellikleri, ortalama av miktarları, ortalama gelirleri ve giderlerine ilişkin verilerle balıkçılığın sosyo-ekonomik özelliklerini saptamışlardır.

Sabatella ve Franquesa (2003), Akdeniz Bilimsel Danışma Komitesi Genel Balıkçılık Komisyonu'nun Ekonomik ve Sosyal Bilimler Alt Komitesi tarafından başlatılan sosyo-ekonomik göstergelerin tespit edilmesine ilişkin örnekleme metotları konulu çalışmada; örneklemeye değinerek, mali anketlerde uygulanması gereken temel işlemleri belirlemiş ve uygulanacak anketler oluşturulmuştur.

Güngör vd. (2007), Tekirdağ ili deniz balıkçılığının sosyo-ekonomik durumunu belirleyip pazarlama sistemini ortaya koymak amacıyla, Tekirdağ merkez ve kıyı şeridinde yer alan ilçeler ve beldelerde faaliyette bulunan 263 kıyı balıkçısı ile gemi boylarının gruplanması sonrasında 'Tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi ile' belirlenen

54 balıkçı teknesi ile anket yapılmıştır. Anketlerde balıkçı gemilerinin teknik özellikleri, yardımcı gemi özellikleri, ağ donanım özellikleri, avcılık gereçleri, tekne sahibinin ve çalışanlarının sosyo-ekonomik özellikleri mevcut sorunlar ele alınmış ve çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

İzmir ili Foça ilçesinde faaliyet gösteren trol balıkçılarının sosyo-ekonomik özelliklerinin incelendiği çalışmada; trol teknelerinin ekonomik performansı araştırılmıştır. Foça'da bulunan 20 trol teknesinin yıllık brüt gelirleri ve giderlerinin karşılaştırıldığı çalışmada, söz konusu teknelerin %25'inin zarar ettiği saptanmıştır. Çalışmada trol teknelerinin yakıt harcamasının Avrupa Birliği ülkelerindeki balıkçıların 6 katı olduğu belirtilmiştir (Ünal, 2004).

Çeliker vd. (2008), Ege Bölgesinde su ürünleri avcılığı yapan işletmelerin sosyo-ekonomik analizi isimli proje çalışmasında; avcılık yapan balıkçıların sosyo–ekonomik yapılarının ve özelliklerinin tespitini sağlamak amacıyla balıkçıların yaşı, medeni hali, hane halkı nüfusu, öğrenim düzeyi ve sosyal güvenlik durumları gibi soruları içeren anket formlarıyla çalışma yapmışlardır. Söz konusu çalışma neticesinde; Ege Bölgesi balıkçılarının demografik yapısı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çolakoğlu vd. (2006), Çanakkale ilindeki Su Ürünleri Tüketim Davranışlarının Değerlendirilmesi çalışmasında tüketicilerin sosyo-demografik yapısını incelenmişler ve işlenmiş ürün tüketilmesinde üniversite mezunlarının taleplerinin daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır.

Dondurulmuş ürünlerin tüketilmesinde tüketicilerin demografik özelliklerini ortaya koymak amacıyla Bektaş vd. (2010), yaş grupları, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi ve gelir grupları gibi bilgileri içeren anket çalışması düzenlemişlerdir. Çalışma sonucunda sosyo-ekonomik yapı ve özelliklerin etkilerini ortaya koymuşlardır.

Çağlak vd. (2012), Su Ürünleri İşleme Sanayisi ve Balıkçılık aktivitesi yönünden Türkiye'de önemli bir yere sahip Balıkesir ilindeki 8 (sekiz) su ürünleri işleme tesislerinde yapmış oldukları çalışmada; 20 soruluk anket çalışmasıyla, su ürünleri işleme tesislerinde çalışanların yaşı, medeni hali, hane halkı nüfusu, öğrenim düzeyi, sosyal

güvenlik durumları, elde ettikleri gelir mesleklerinden memnuniyetleri, sosyal-kültürel faaliyetleri ve gıda harcamaları gibi veriler hakkında tespitler yapılmış ve önerilerde bulunmuşlardır.

1.3. Çalışmanın Amacı

Yapılan bu çalışmada Karadeniz Bölgesinde faaliyet gösteren Avrupa Birliği, Latin Amerika ve Uzakdoğu ülkelerine ihracat yaparak ülkemize önemli ölçüde döviz girdisi sağlayan, su ürünleri işleme tesisleri çalışanlarının sosyo-ekonomik yapılarının ortaya konulması gayesi güdülmüştür. Yapılan anket çalışmaları sonucunda ortaya çıkan sayısal verilerin değerlendirilmesi ışığında, çalışanların toplumsal ve ekonomik gerçeklerinin belirlenmesi de çalışmanın amaçları içerisindedir. Ayrıca elde edilen yaş, medeni durum, sosyal güvenlik, ekonomik yapı, eğitim durumu, gazete okuma sıklığı, kitap okuma sıklığı, internet kullanım sıklığı, sosyal medya hesabının bulunup bulunmadığı, internet kullanma sebebi, iş yerindeki unvanı, toplam aile geliri, aylık ortalama harcama miktarı, konut mülkiyeti, konut tipi, konutun ısınma şekli, konut büyüklüğü, konutta yaşayan kişi sayısı ve konutta yaşayanlardan maaşlı olanların sayısı gibi verilerin, çalışma ve sosyal güvenlik yönünden güzel bir kaynak olacağı, işveren ve sektör yöneticilerine fikir vereceği ve su ürünleri işleme sektörünün gücü hakkında bilgi içermesi de amaçlanmıştır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal ve Metod

2.1.1. Birey Sayısı

Anket çalışması coğrafi olarak Karadeniz bölgesinde faaliyette bulunan, 28 su ürünleri işleme tesisinde sürekli çalışan 532 kişiyle yapılmıştır. Anket doldurması sağlanan çalışanlar, işletmelerde günü birlik çalışanları içermemekte; işletmelerde mevsim boyu çalışanlardan seçilmiştir. Söz konusu anketler okuyanının hatalı okuması, cevap vermeme gibi aksaklıklar yaşanmaması amacıyla, çalışanlarla mümkün olduğunca birebir yapılan görüşmelerle doldurulması sağlanmıştır.

2.1.2. Çalışma Bölgesi

Araştırma Bölgesi olarak Türkiye İstatistik Kurumu 2016 verilerine göre; Türkiye'nin ticari su ürünleri avcılığının %40,7'sini karşılayan Doğu Karadeniz ve %33,3'ünü içeren Batı Karadeniz Bölgelerini içinde barındıran, ülke avcılığında yüzdesel olarak %74'lük oran teşkil eden Karadeniz Bölgesi'nin bütünü seçilmiştir. Araştırma zamanı 2015 ve 2016 takvim yılı içerisinde olmuştur. Anket çalışması avcılık zamanına göre balıkçılık ve kabuklu su ürünlerinin avcılığının yoğunlaştığı dönemlere yayılmıştır. Bu doğrultuda Sinop, Zonguldak, Kastamonu illerinde faaliyet gösteren 7 işletmede anket çalışması 2015 yılı Eylül ayı içinde yapıldı. Trabzon ilinde faaliyet gösteren 10 işletmede 2015 yılı Aralık ayında anket çalışması yapılmıştır. Samsun, Ordu, Giresun illerinde bulunan 11 işletmede ise anket çalışması 2016 yılı Şubat ayı içinde yapılmıştır. Anket Çalışması yapılan İşleme Tesislerinin bölge içinde illere göre dağılımı şu Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Anket çalışması yapılan işletme tesislerinin illere göre dağılımı

2.1.3. Anket Soruları

Çalışmada kullanılan 24 soruluk anket, daha önce yapılan sosyo ekonomik anketlerin soruları güncellenerek hazırlanmıştır. Anket sorularında anlaşılabilir olmanın sağlanabilmesi için azami önem gösterilmiştir. Anket sorularında cevaplamanın isteksizlik oluşturmaması, yönlendirme yapmaması ve fişlenme kaygısı yaratmaması için gerekli önlemler alınmıştır. Bu kapsamda toplu anket doldurması yapılmamış, anket çalışmalarına isim bilgisi yazılması önlenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya ait anket soruları Şekil 3'de gösterilmiştir**.**

Tablo 3. Çalışmada kullanılan anket soruları

Cinsiyetiniz nedir?							
Erkek		Kadın					
Yaşınız kaçtır?							
20 veya altı	21-30	31-40	41-50	51-60	60 ve üstü		
Eğitim düzeyiniz							
Okur yazar değil	Okur yazar	İlköğretim	Ortaöğretim	Ön Lisans	Lisans	Yük. Lisans	Doktora
Medeni haliniz							
Evli		Bekar		Dul			
Gazete okuma sıklığınız							
Hergün		Haftada 2-3 defa		Hafta 1 defa			Ayda 1 defa
Kitap okuma sıklığınız							
Hiç Okumuyor		Haftada 1 defa		Yılda 1 defa			Yılda birden fazla
İnternet kullanma sıklığınız							
Günde 2-3 saat		Haftada 2-3 saat		Ayda 1 defa			İnternet kullanmıyor

Tablo 3 (devam). Çalışmada kullanılan anket soruları

Sosyal medya hesabınız bulunuyor mu?					
Evet	Hayır				
Cevabınız evet ise kaç sosyal medya hesabınız var?					
1	2	3	4		5 ve üstü
İnternet kullanım sebebiniz nedir?					
Haber okuma	Araştırma yapma		Arkadaşlar la iletişim		Müzik video izleme
Aylık geliriniz nedir?					
500 TL ve altı	501 TL-949 TL	950TL-1200 TL	1201TL-1500 TL	1501 TL-2000 TL	2001 TL ve üzeri
Sosyal güvenceniz var mı?					
Evet	Hayır				
Cevap evet ise hangi sosyal güvenceye sahipsiniz?					
SSK	Bağkur		Emekli Sandığı	Hiçbiri	
Ünvanınız nedir?					
İşçi	Ustabaşı		Tekniker	Diğer	
İşinizden memnun musunuz?					
Memnun	İdare eder		Çok memnun	Memnun değil	
Toplam aile geliriniz nedir?					
500 TL ve altı	501TL-949TL	950TL-1200TL	1201TL-1500TL	1501TL-2000TL	2000 TL üstü
Aylık ortalama harcamanız nedir?					
500TL altı	501TL-949TL	950TL-1200TL	1201TL-1500TL	1501TL-2000TL	2001TL ve üstü
Yaşanan konut tipi nedir?					
Müstakil	Apartman dairesi		Gecekondu		
Konutun ısınma şekli nedir?					
Soba	Kalorifer		Doğal gaz	Elektrik	
Yaşanan konut büyüklüğü nedir?					
$90m^2$ altı	90-120 m^2	120-130m^2	130-150 m^2	150m^2 üstü	
Konutta kaç kişi yaşıyor?					
2	3	4	5	6 ve üstü	
Konutta yaşayanların kaçı maaşlı çalışıyor?					
1	2	3	4	5 ve üstü	

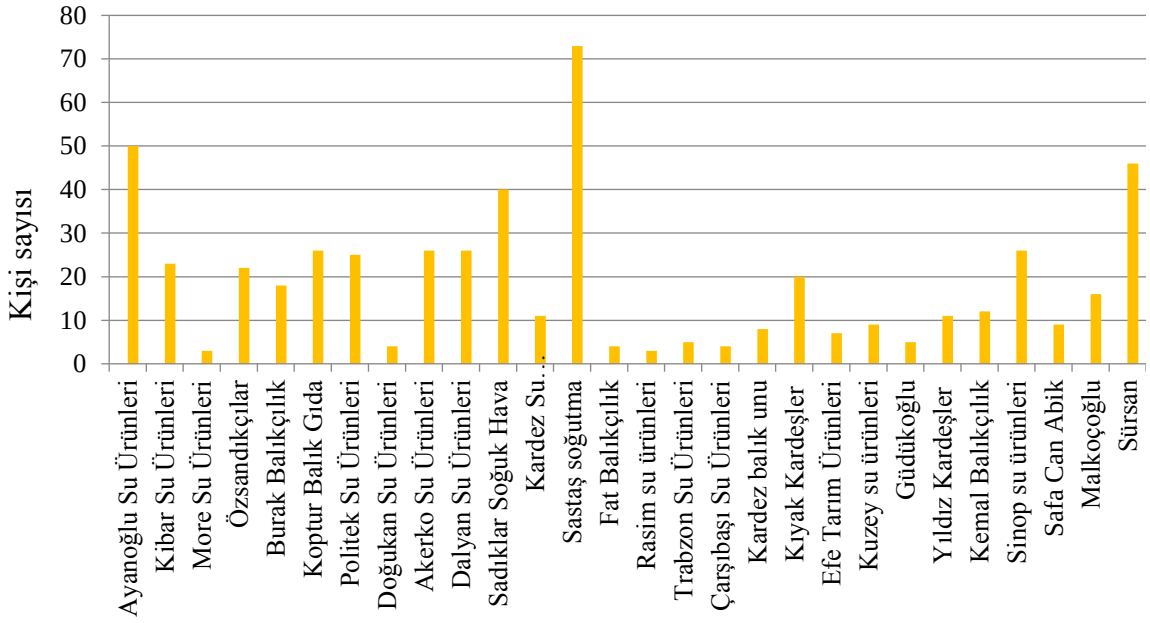
2.2. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada elde edilen veriler MS Excell programı kullanılarak yüzde değişim oranları şeklinde hesaplanarak ortaya konulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Su Ürünleri İşleme Tesisleri ve Anketör Sayıları

Toplamda 532 anketörün katıldığı çalışmada firmalar bazında ankete katılım sağlayan anketör sayılarının dağılımı tabloda gösterilmiştir. En yüksek sayıda anketör katılımı 73 kişi ile Sastaş firmasıyla yapılan anket çalışmasında olmuştur. Bu sayı toplam anketörlerin %13,72 sine tekabül etmektedir. Sastaş firmasını sırasıyla 50 kişi ile Ayanoğlu Su Ürünleri, 46 kişi ile Sürsan, 40 çalışan ile de Sadıklar Soğuk hava deposu izlemektedir. Anket çalışmamıza katılan personellerin firmalara göre dağılımları Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Anketörlerin tesislere dağılımı

3.2. Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Çalışma Alanları

Su ürünleri işleme tesislerinin teknolojilerine göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Su ürünleri işleme tesisleri işleme teknolojileri

İşleme Teknolojileri	**İşleme Tesisleri (Adet)**	**Yüzde(%)**
Taze ve Dondurulmuş Su Ürünleri	22	75
Kafadan Bacaklılar ve Kabuklu işleme	3	10,72
Balık Unu ve Yağı	3	14,28
TOPLAM	**28**	**100**

3.3. Su Ürünleri İşleme Tesislerinde Çalışan Personel

Su ürünleri işleme tesislerinde çalışan personel sayılarına göre gruplamalar Tablo 4'de gösterilmiştir.

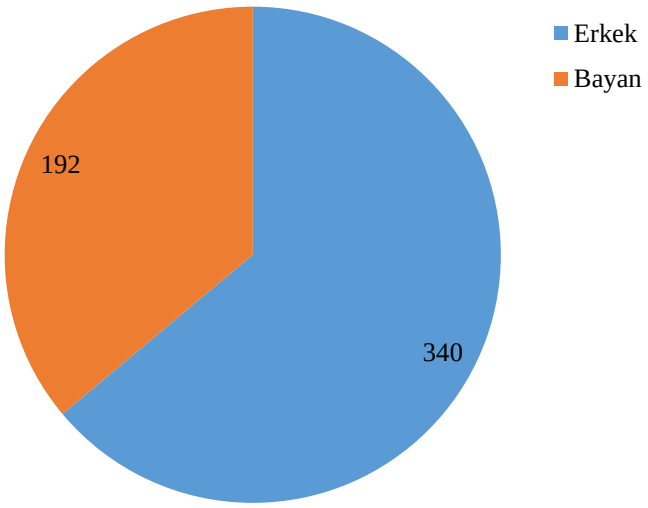
Tablo 5. Su ürünleri işleme tesislerinde çalışan personel sayıları

İşletmede Çalışan Personel Sayısı	**İşleme Tesisleri (Adet)**	**Yüzde (%)**
1-11 Personel	13	46,42
12-25 Personel	7	25,00
26-38 Personel	4	14,28
39-49 Personel	2	7,14
50≤ Personel	2	7,14
TOPLAM	**28**	**100**

Yapılan anket çalışmasında işletme yapılarının tamamının (%100) şirket olduğu gözlemlenmiştir. İşleme teknolojileri açısından yapılan incelemede ise, daha çok taze ve dondurulmuş su ürünleri işlenmesi stratejisi izlendiği görülmüştür. Yapılan gözlemlemelerde, soğutulmuş ürün işleyen işletmelerin baş ve iç organlarını almadan avcı filosundan aldığı ürünleri, ön soğutma ardından dondurma işlemine tabi tuttuğu ve çok fazla işlem uygulamadığı görülmüştür. Daha az işçilik gerektiren bu işleme biçimi sayesinde personel istihdamı sayısında da 1-11 personel çalıştırılan tesis sayısı daha yüksek oranda ortaya çıkmıştır. Balık unu ve yağı fabrikalarında iş akımı, nakil vasıtası ile işletme havuzuna dökülen ürünün sonrasında mekanik yollarla parçalanması yüksek basınç ve kurutma ile tamamen makine gücüyle işleme faaliyeti yapıldığından personel ihtiyacı olmamaktadır. Balık unu yağı nihai ürününe ulaşan işletmeler de az işçilik ile yüksek gelir getirmesi sebebiyle tercih edilmektedir.

3.4. Su Ürünleri İşleme Tesislerinde Çalışanların Cinsiyet Dağılımı

Anket yapılan çalışanların demografik yapılarının incelenmesi neticesinde; Cinsiyet durumuna göre yapılan değerlendirmede çalışanların çoğunluğunu (%63,91) erkeklerin oluşturduğu görülmüştür. Şekil 5'te de görüldüğü üzere; erkeklerin sayısı 340 bayanların sayısı 192 olmuştur. Yüzde olarak değerlendirildiğinde bayan çalışanların en yoğun çalıştığı işletmenin; %91,78'lik oranla Sastaş olduğu, erkeklerin çalışanların yüzdesel olarak en yoğun olarak çalıştığı işletmelerin ise %100'lük oranla More Su Ürünleri, Politek Su Ürünleri, Doğukan Su Ürünleri, Fat Balıkçılık, Rasim Su Ürünleri, Trabzon Su Ürünleri, Efe Tarım Ürünleri olduğu tespit edilmiştir. Kişi sayısına bakıldığında ise; 67 kişi ile en fazla kadın çalışan Sastaş isimli işletmede faaliyette bulunurken, en fazla erkek barındıran işletme ise 42 kişi ile Sürsan olmuştur.

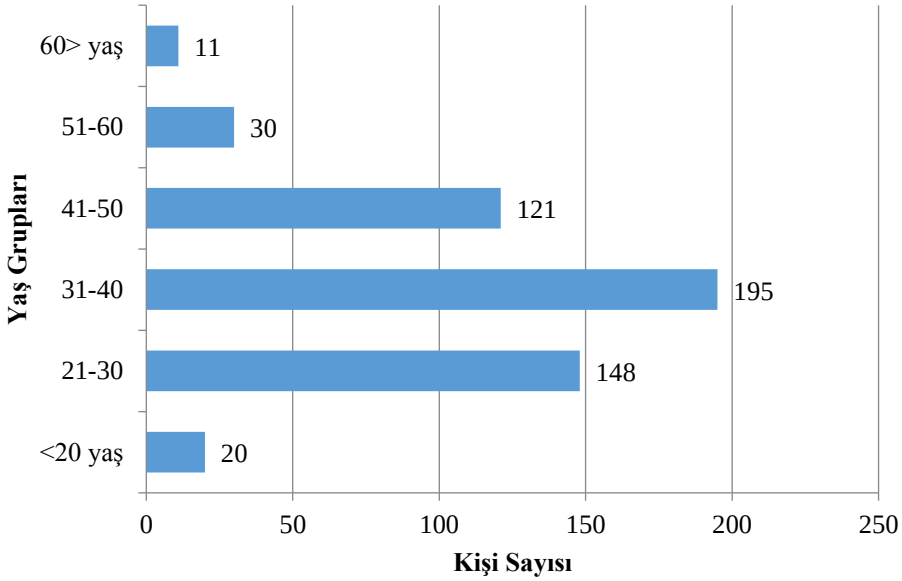

Şekil 4. Cinsiyete göre kişi sayısı

3.5. Çalışanların Yaş Aralıkları

Çalışanların yaş ortalamalarına bakıldığında, en yoğun gözlemlenen yaş aralığının yüzde olarak %36,65 ile 31-40 yaş aralığı olduğu bu yaş aralığında 195 kişinin bulunduğu görülmüştür. 195 kişinin cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde, 68 kişi kadın, 127 kişinin erkek olduğu belirlenmiştir. 30 yaş üzeri çalışanların oranının %67,66 olduğu kişi sayısı 360'dir. 40 yaşına kadar olan kesimin %68,61'lik bir oranı teşkil ettiği, 41 yaşından

yukarı olanların oranının ise %31,01 olduğu belirlenmiştir. Anket sonuçlarına bakıldığında, 20 yaş altı toplam çalışan sayısının 22 olduğu ve en fazla 9 kişi ile Sastaş isimli işletmede olduğu görülmektedir. 60 yaş üstü çalışan sayısı incelendiğinde 60 yaş üzeri 4 kişi çalıştıran Politek isimli firmanın tüm çalışanlarının %16'sının 60 yaş üzeri olduğu görülmüştür.21-30 yaş aralığında 148 anketör bulunmaktadır. Cinsiyetlerine göre yapılan incelemede ise, 85 kişi erkek 63'ü kadındır. Yüzdesel olarak 21-30 yaş aralığında bulunan kişi oranı %27,83 olarak tespit edilmiştir. 41-50 yaş aralığında bulunanlar %22,74'lük oran teşkil etmektedir. 41-50 yaş aralığında olan 121 kişinin, 82 kişisi erkek 39'u kadın cinsiyetindedir. 51-60 yaş aralığının orantısal incelemesinde %6,20 olduğu görülmüştür. 51-60 yaş aralığında 9 kadın 24 erkek toplam 33 birey yer almıştır. Anket yapılan 532 kişinin %8,27'lik kısmı 50 yaş üzerindedir. 2 kişi ankette yaşıyla ilgili soruyu cevaplamayarak boş bırakmıştır. Yaş gruplarına göre kişi sayısı dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir.

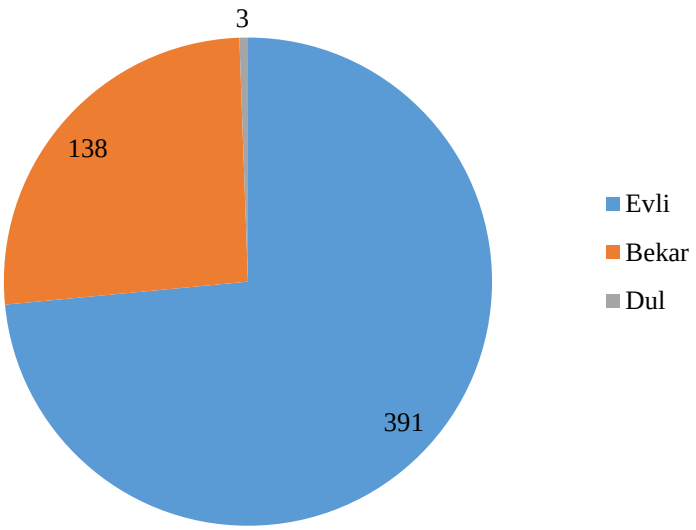

Şekil 5. Yaş gruplarına göre kişi sayısı dağılımı

3.6. Çalışanların Medeni Durumu

Çalışanların büyük bölümünün 391 kişi ile %73,50'lik bir oranla evli olduğu, bunu sırasıyla bekâr 138 kişi %25,94 oranla ve dul %0,56 oranlarının takip ettiği görülmüştür. 532 anket katılımcısının 3'ünün dul olduğu görülmüştür. Dul olanların 2'si kadın 1'i

erkektir. %41,30'luk oran ile en yüksek oranda bekar çalışan işletme Sürsan olmuştur. Bu oran tüm işletmelerde çalışan bekâr yüzdesi olan %25,94'ün üzerinde gerçekleşmiştir. Tüm işletmelerdeki evli personel sayısı 391'dir oransal olarak da %73,50 olarak tespit edilmiştir. Evli personellerin 262'si erkek 129'u kadındır. Çalışan personelin medeni durumu Şekil 7'de gösterilmiştir.

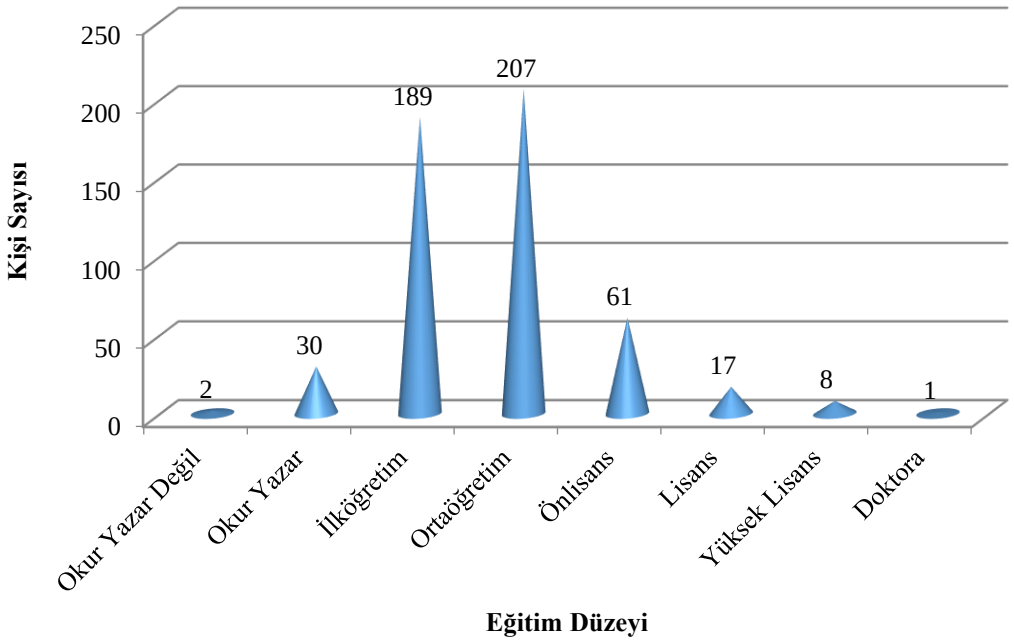

Şekil 6. Çalışan personelin medeni durumu

3.7. Çalışanların Eğitim Durumu

Ankete katılan personellerin eğitim durumları incelendiğinde, en yüksek oranın ortaöğretimde olduğu görülmüştür. Sonrasında sırasıyla İlköğretim, Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans, Okuryazar, Okuryazar Değil, Doktora gelmektedir. Eğitim durumu Ortaöğretim olan anketör sayısı 207, oransal olarak %38,91'e karşılık gelmektedir. İlköğretim mezunu sayısı 189 oransal olarak da %35,53'e tekabül etmektedir. İlköğretim mezunlarının 72 kişisi kadın, 117'si erkek personeldir. Ön lisans mezunu sayısı 61'dir.Ön lisans mezunlarının 50 kişisi erkek,11 kişisi kadındır. Ön lisans mezunlarının yüzde olarak oranı %11,47 olarak tespit edilmiştir. Okur-Yazar sayısı 30 kişinin yüzde oranı %5,64'tir. Söz konusu 30 kişinin 17 tanesi kadın 13 'ü erkek personeldir. Lisansüstü Eğitim alanlar 5 kişisi erken 3 kişisi kadın olmak üzere 8 kişi olarak tespit edilmiş tüm çalışanlar içinde oranları %1,50 olmuştur. Okur-Yazar olmayanlar 2 kişi ile %0,38 ve

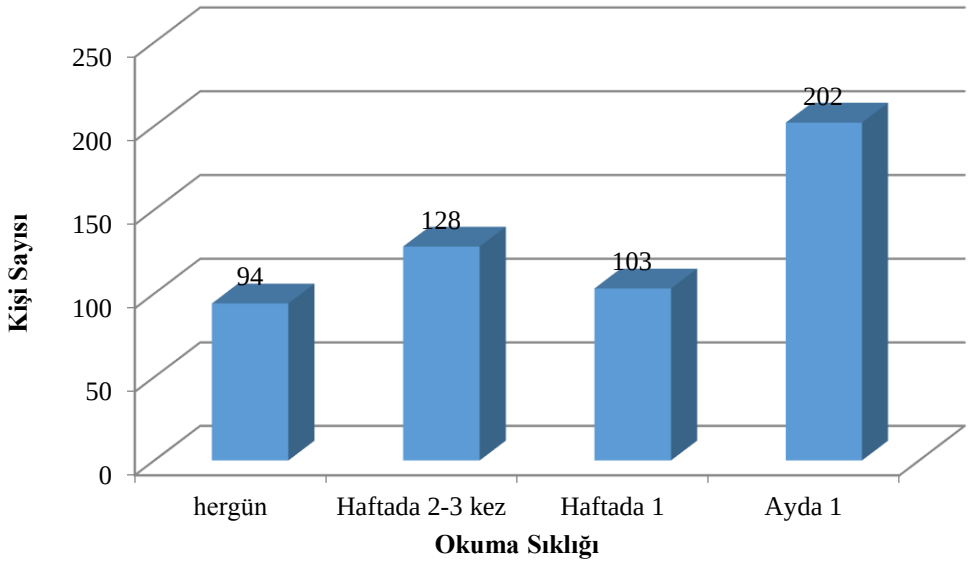
Doktora seviyesinde eğitim alan 1 kişi %0,19'luk oran oluşturmaktadır. Çalışanların eğitim durumu Şekil 8'de gösterilmiştir.

Şekil 7. Çalışanların eğitim durumu

3.8. Çalışanların Gazete Okuma Sıklığı

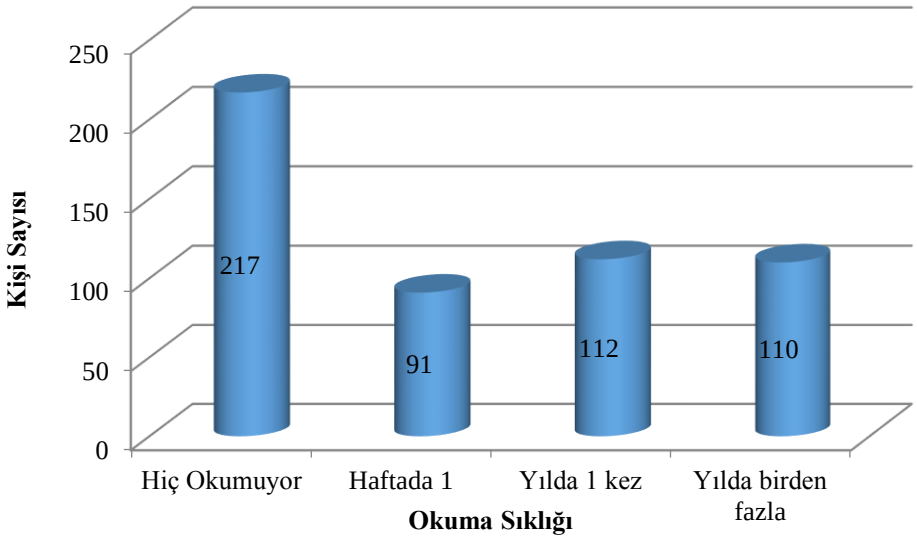
Gazete okuma sıklığı verileri incelendiğinde ise 16'sı kadın 78'i erkek olmak üzere toplam 94 kişinin oransal olarak %17,67'lik bir kesimin her gün gazete okuduğu; haftada 1 kez gazete okuyanların oranının %19,36, sayısının ise 103 kişi olduğu; haftada 2-3 kez gazete okuyanların oranı %24,06 sayısının ise 128 olduğu ve ayda bir kez gazete okuyan kişi sayısının 202, oranı ise %37,97 ile en yüksek değerde yer almakta olduğu görülmüştür. Çalışanların gazete okuma sıklığı Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 8. Çalışanların gazete okuma sıklığı

3.9. Çalışanların Kitap Okuma Sıklığı

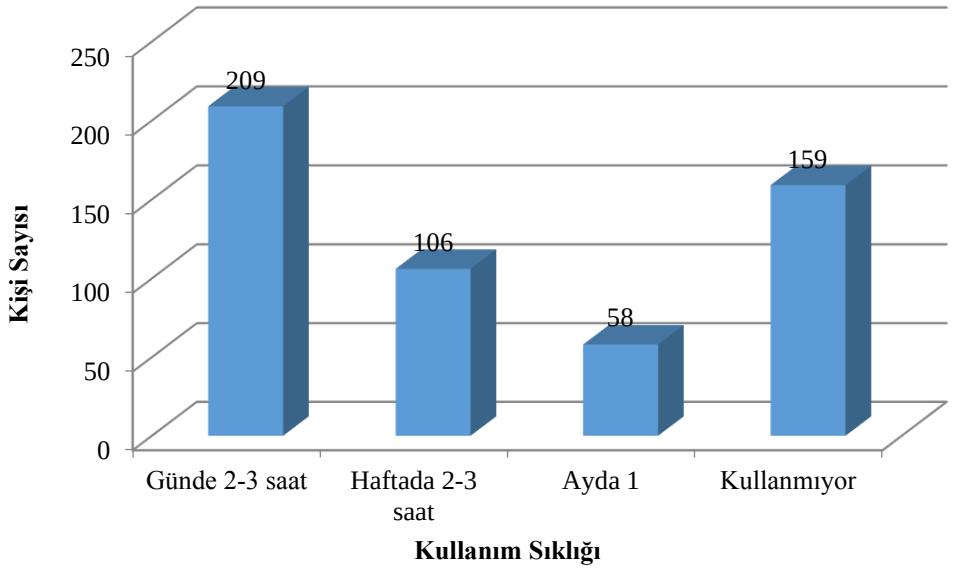
Kitap okuma alışkanlığı incelendiğinde ise, 217 personelin %40,79'luk en yüksek oranının hiç kitap okumadığı görülmüştür. Yılda 1 kez kitap okuyanların sayısı 112, oranı %21,05; yılda birden fazla kitap okuyanların sayısı 110 oranı %20,68; haftada bir kez kitap okuyanların sayısı 91, oranı %17,11 olarak oluşmuştur (Şekil 10).

Şekil 9. Çalışanların kitap okuma sıklığı

3.10. Çalışanların İnternet Kullanma Sıklığı

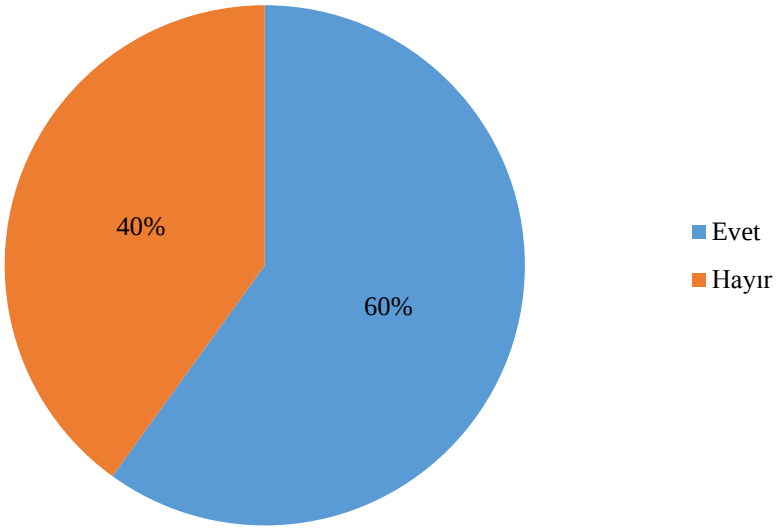
İnternet kullanma sıklığı irdelendiğinde ise; günde 2-3 saat internet kullananların 209 kişi ile en yüksek oranı %39,29 ile oluşturduğu görülmüştür.159 kişinin oransal olarak %29,89'luk bir kesimin hiç internet kullanmadığı, %19,92'luk bir oranda yer alan 106 kişinin, haftada 2-3 saat internet kullandığı, çalışanların 58 kişiden oluşan yüzde olarak %10,90'luk bölümünün ise, ayda bir kez internet kullandığı görülmüştür (Şekil 11).

Şekil 10. Çalışanların internet kullanma sıklığı

3.11. Çalışanların Sosyal Medya Hesabı Bulunuyor Mu?

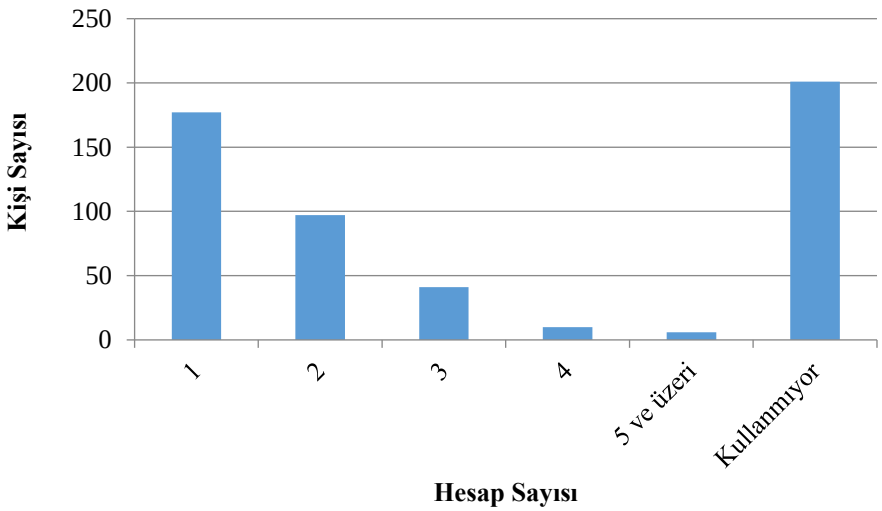
Sosyal medya hesabı kullanan 313 kişinin yüzdesel oranı %58,83 olurken, kullanmayan 113 kişinin oranı %39,29 olmuştur (Şekil 12). Sosyal medya kullanan 313 kişinin cinsiyetlerini incelediğimizde, 93 tanesi kadın, geri kalan 220 kişi erkek tespit edilmiştir. Anket çalışmasında 10 kişi ise soruyu boş bırakmıştır.

Şekil 11. Sosyal medya hesabı bulunma durumu

3.12. Çalışanların Sosyal Medya Sayısı

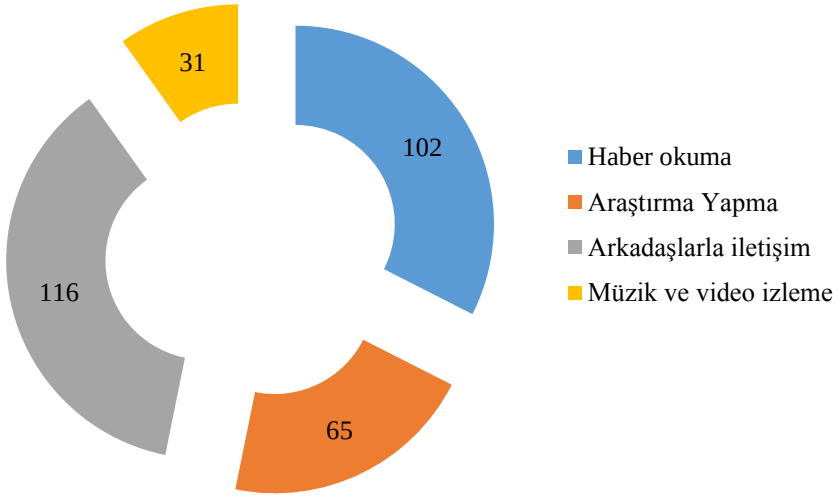
Sosyal medya hesabı kullananların büyük bir çoğunluğu 177 kişi ile %33,27'lik oranla 1 hesap kullanmaktadır. 177 kişinin 53 kişisi kadın, 124'ü erkek bireylerdir. Bu oranı 97 kişi ve %18,23'lük oranla, 2 hesabı olanlar takip etmekte; 3 hesabı olanların oranı ise %7,71 kişi sayısı 41 olarak izlenmiştir. 4 hesabı olanların oranı %1,88 kişi sayısı 10 olmuştur; 5 ve 5'ten fazla sosyal medya hesabı olanların sayısı 6, oranı da %1,13 olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 13).

Şekil 12. Çalışanların sosyal medya hesabı sayısı

3.13. Çalışanların İnternet Kullanma Sebebi

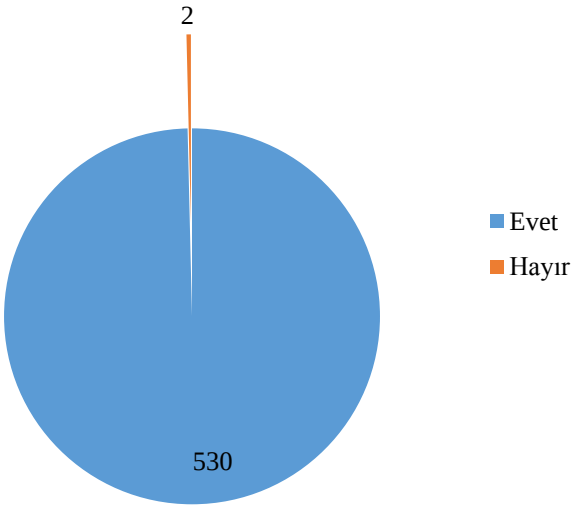
İnternet kullanma sebepleri arasında en yüksek oran, %21,80'lik oranla arkadaşlarla iletişim olmuştur. Arkadaşlarla iletişim seçeneğini tercih eden 116 çalışanın, 71 kişisi erkek 45 kadın cinsiyetlidir. Bu oranı 75'i erkek 27'si kadın 102 kişinin tercih ettiği % 19,17 oran ile haber okuma, %12,22'lik oranla 19 kadın ve 46 erkek 65 kişinin araştırma yapma, %5,83'lik oran oluşturan 19'u erkek 12'si kadın 31 kişi video-müzik izleme sıralanmıştır. 218 kişi internet kullanmama sebebiyle cevabı boş bırakmış ya da birden fazla seçeneği imzalamış olduğundan değerlendirme dışında tutulmuştur (Şekil 14).

Şekil 13. İnternet kullanma sebebi

3.14. Çalışanların Sosyal Güvence Durumu

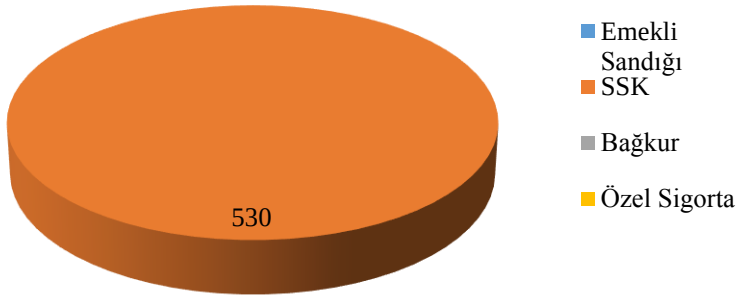
Çalışanlarının tamamına yakınının 530 kişi ve %99,62 oranla sosyal güvencesi olduğu yanlızca 2 kişinin sosyal güvencesi olmadığı görülmüştür (Şekil 15).

Şekil 14. Sosyal güvence durumu

3.15. Çalışanların Yararlandığı Sosyal Güvence

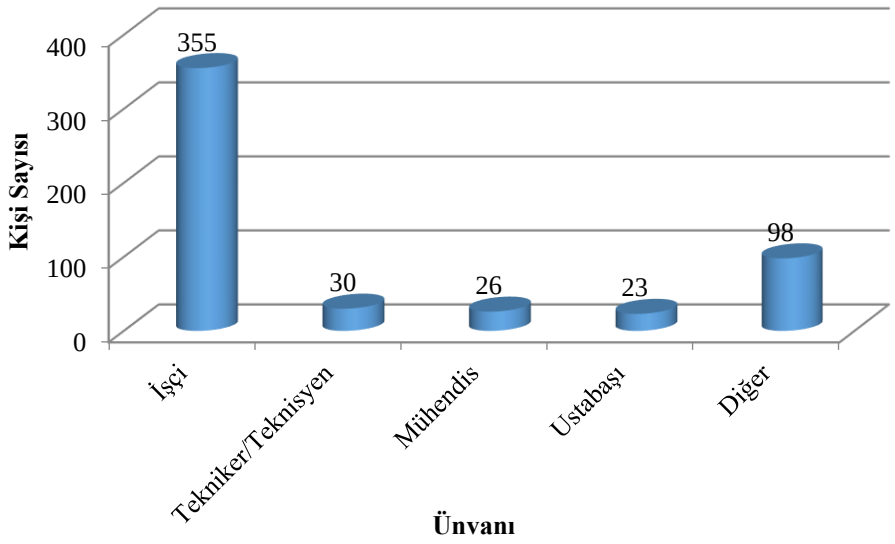
Sosyal güvence altındaki çalışanlar incelendiğinde tümünün SSK sosyal güvencesi altında olduğu görülmüştür (Şekil 16).

Şekil 15. Yararlanılan sosyal güvence

3.16. Çalışanların İşyerindeki Ünvanı

Çalışanların ünvanları yönünden yapılan incelemede ise; büyük bir çoğunluğunu işçilerin 355 kişi ve %66,73 oranla oluşturduğu tespit edilmiştir. İşçilerin 150 kişisi kadın, 205 kişisi erkek cinsiyete sahiptir. Ustabaşı ünvanına sahip olanların oranı %4,32 kişi sayısı da 23 olmuştur. Ustabaşı ünvanlıların 2'si kadın 212'si de erkek cinsiyetlidir. Tekniker ünvanında 30 kişi bulunmaktadır. Tekniker ünvanlı çalışanların 1'i kadın 29'u erkektir.Tekniker ünvanlı personelin yüzdesel oranı %5,64 olmuştur. Mühendis ünvanlı personellerin yüzdesi %4,89 olmuştur ve 7'si kadın 19'u erkek bireylerden oluşmaktadır. Yüzdesel olarak %18,42'lik değerle diğer (şoför,Muhasebeci,İdari Personel) grubu personellerin istihdamının sağlandığı görülmüştür. Bu grupta 65 erkek 33 kadın birey bulunmaktadır.İşyeri ünvanlarına ait dağılım Şekil 17'de gösterilmiştir.

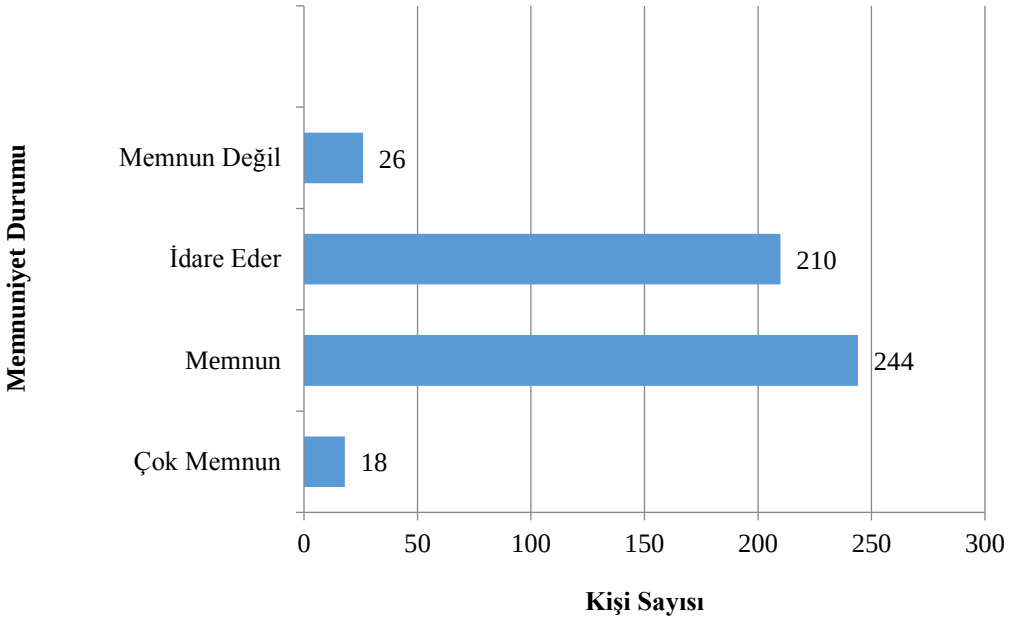

Şekil 16. Çalışanların işyerindeki ünvanı

3.17. Çalışanların İşinden Memnuniyet Durumu

Su Ürünleri İşleme Tesisleri çalışanlarının iş memnuniyeti yönünden yapılan sorgulmalara verilen cevaplarda, 154 kadın ve 90 erkek çalışanın %45,86 oranıyla memnun olduğu; idare eder cevabı verenlerin oranının %39,47, cinsiyetleri incelendiğinde, 69 kadın 141 erkek olduğu görülmüştür. Memnuniyet sorusunda çok memnun cevabı verenlerin oranı %8,65 olmuştur. İşinden çok memnun cevabı veren

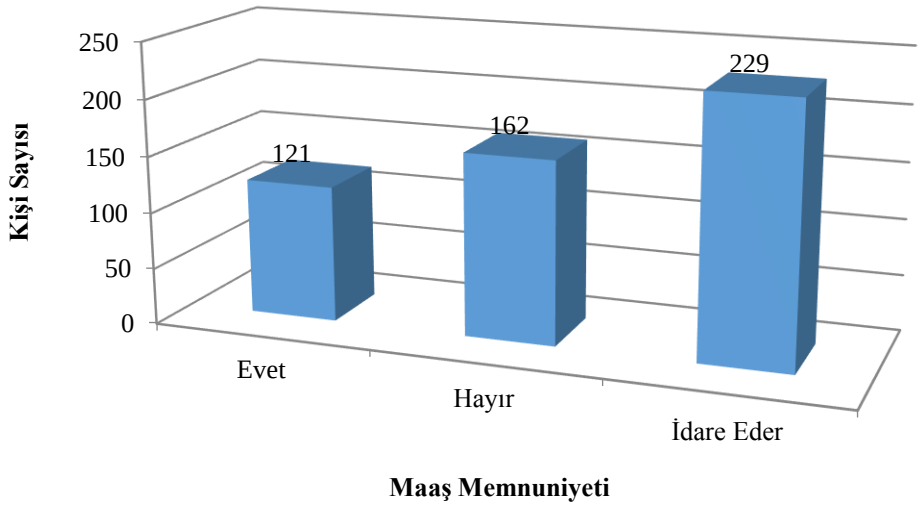
kadınların sayısı 24, erkeklerin 26 olmuştur. Memnuniyet sorusuna memnun değil cevabı verenler ise, %4,89 olmuştur. İşinden memnun olmayanların 9 kişisi kadın 17 kişisi erkektir. 6 çalışan da memnuniyetle ilgili soruyu cevaplamayarak boş bırakmıştır. İşinden memnuniyet durumu Şekil 18'de gösterilmiştir.

Şekil 17. İşinden memnuniyet durumu

3.18. Maaş Memnuniyeti

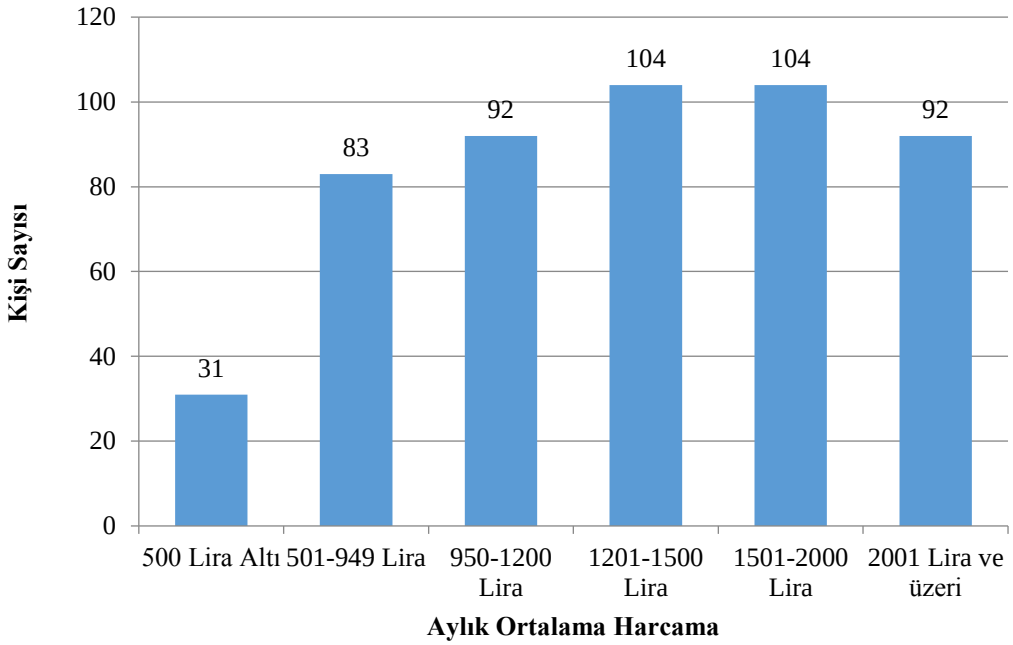
Su Ürünleri sektör çalışanlarının %22,74'lik bir kesimi maaşından memnun olduğu cevabını vermiştir. Maaşınızı yeterli görüyor musunuz sorusunda, evet cevabı verenlerin 54 kişisi kadın 67'si erkek, 121 kişiden oluştuğu tespit edilmiştir. Yüzdesel olarak %30,45'lik bir kesim, 46'sı kadın 116'sı erkek sorumuza hayır cevabı vermiştir. %43,05'lik bir orandaki 142'si erkek 87 kişisi kadın çalışan ise, idare eder cevabını vermiştir (Şekil 19).

Şekil 38. Maaş memnuniyeti

3.19. Aylık Ortalama Harcama Miktarı

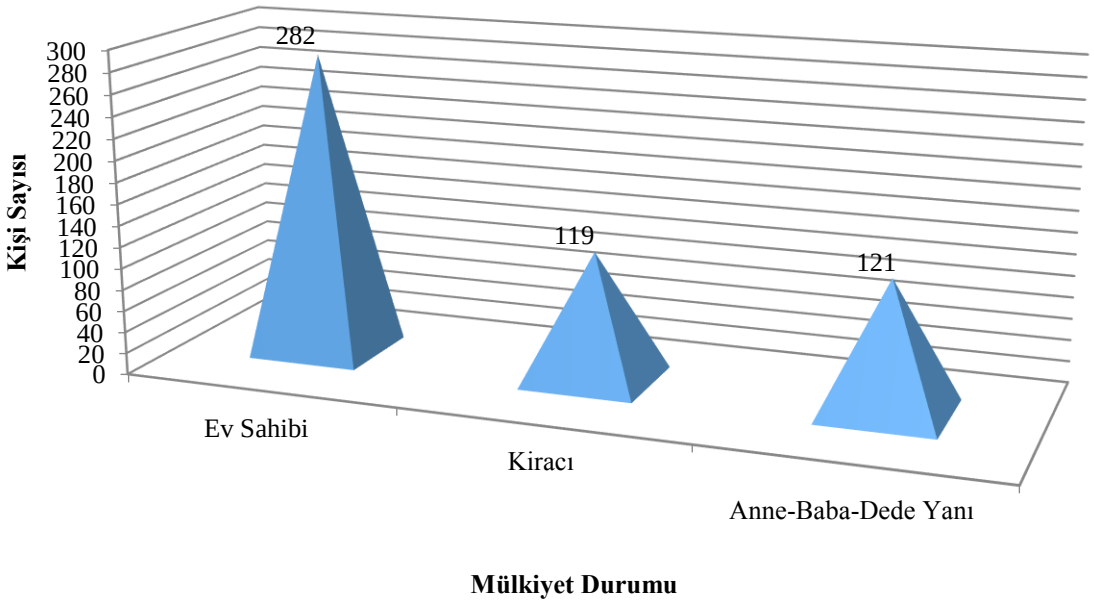
Aylık ortalama harcamalara verilen cevaplarda ise; 82 erkek, 25 kadın toplam 107 kişi ile yüzdesel olarak %20,11 ile en yüksek oranda 1501-2000 lira aralığı olmuştur. Söz konusu oranı yüzdesel olarak %19,55'lik değerle, 1201-1500 lira arası harcamalar takip etmekte olduğu belirlenmiştir. 1201-2500 lira arası harcamaların yapanların 27'si kadın, 77'si erkek olmak üzere toplam 104 kişi olduğu görülmektedir. 950-1200 lira harcama yapanlar 38 kadın 54 erkek birey olmak üzere 92 kişiden oluşmaktadır. Oransal olarak incelendiğinde; tüm çalışanlar içinde %17,29'lu bir oran olduğu izlenmiştir. 2001 lira üzeri harcama yapan çalışanlar, 18'i kadın 74'ü erkek olmak üzere, 92 kişiden oluşmaktadır. Yüzdesel olarak %17,29'u oluşturmaktadır. Aylık 501-949 lira harcayanların oranı %15,60, bunların 56 kişisi kadın, 27'si erkeklerden oluşmaktadır. 500liranın altında harcama yapanların oranı ise %5,83 olmuştur. 500lira altında harcama yapan 31 kişinin18 kişisi kadın 13 kişisi erkektir. Aylık ortalama harcama miktarı Şekil 20'de gösterilmiştir.

Şekil 19. Aylık ortalama harcama

3.20. Konutun Mülkiyet Durumu

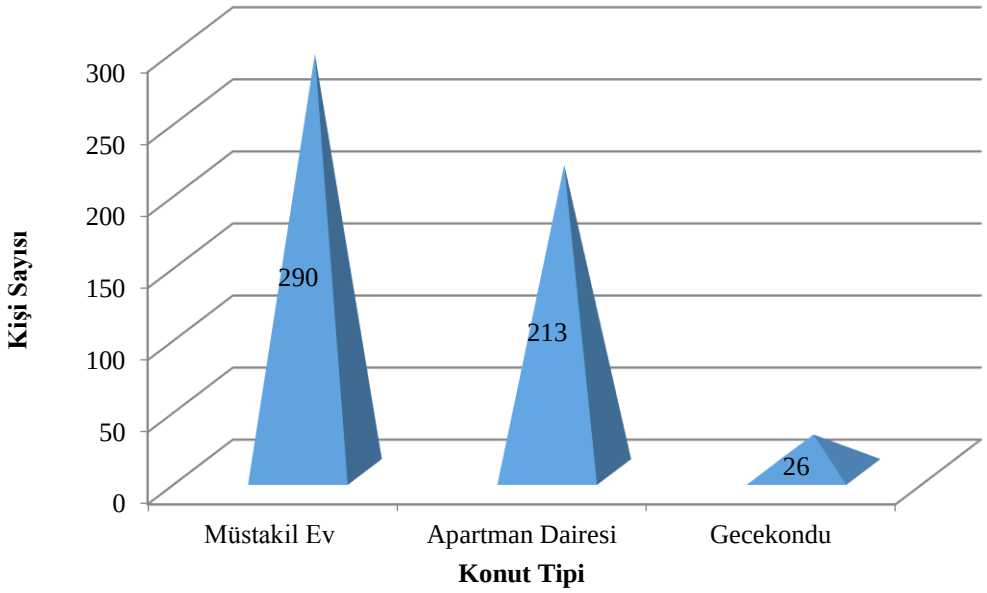
Konut mülkiyeti oranları incelendiğinde sektör çalışanlarının ev sahibi olanların yüzdesinin %54,51 olduğu tespit edilmiştir. Ev sahibi olanların 105'i kadın, 177'si erkek olmak üzere 282 kişi olduğu görülmüştür. Anne-baba, dede yanında yerleşenlerin oranı %22,74; 57'si kadın 64'ü erkek olmak üzere, toplam sayısı 121 kişiden oluşmaktadır. Kiracıların oranının da %22,37 olduğu görüldü. Kiracıların 30 kişisi kadın 89 kişisi erkek anketörlerdir. 10 kişi konut mülkiyetiyle alakalı sorumuzu boş bırakmıştır. Konut mülkiyet durumu Şekil 21'de gösterilmiştir.

Şekil 20. Oturulan konutun mülkiyet durumu

3.21. Konut Tipi

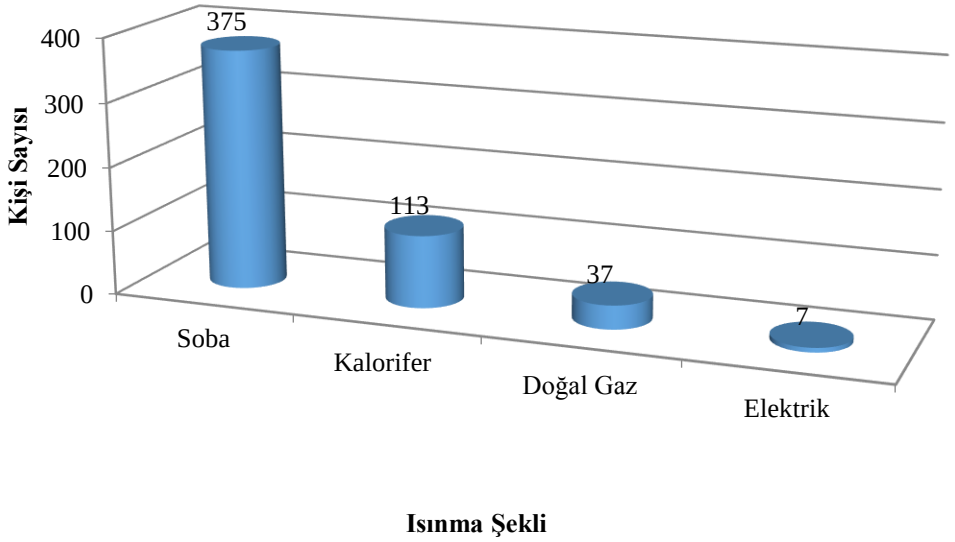
Konut tipi incelendiğinde; müstakil evde yaşayanların oranı %54,51, kişi sayısının da 125 kadın ve 165 erkek olmak üzere 290 olduğu tespiti yapılmıştır. Apartman dairesinde oturanlar %40,04'lik oran teşkil etmektedir; apartman dairesinde oturan toplam 213 kişi sayısı 60 kadın ve 153 erkek olarak dağılım göstermektedir. Gecekonduda oturanlar %4,89'tir. Gecekonduda oturanlar 20 erkek ve 6 kadın olmak üzere toplam 26 personelden oluşmuştur. Konut tipi ile alakalı soruyu 3 kişi cevaplamamış ve boş bırakmıştır (Şekil 22).

Şekil 21. Çalışanın oturduğu konut tipi

3.22. Konutun Isınma Şekli

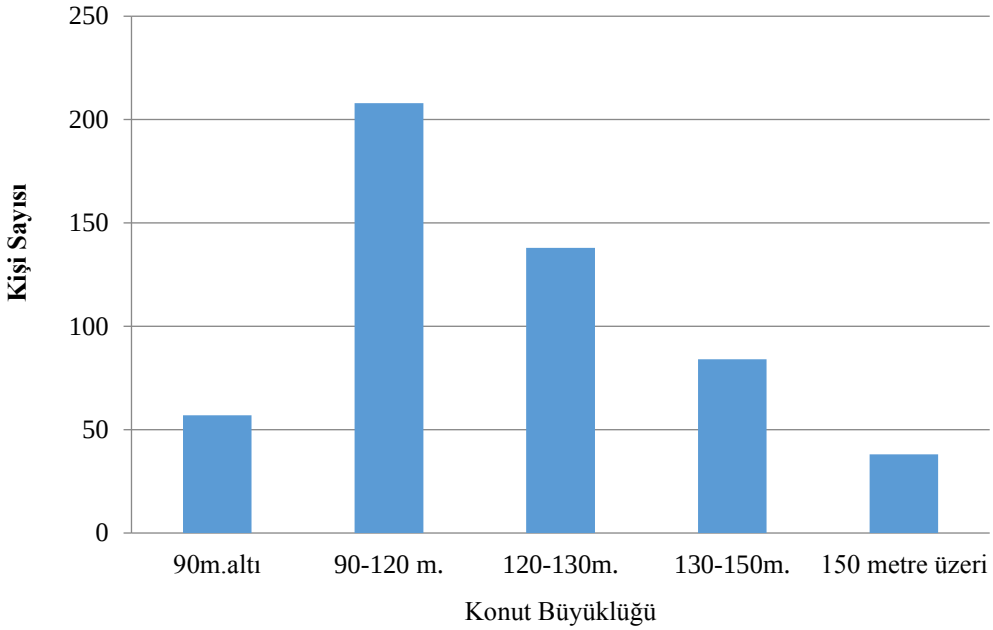
Konut ısınma şeklinde ise; %70,49 ile baskın oran olarak soba gözükmektedir. Konutu soba ile ısınanların 146 kişisi kadın, 229'u erkek anketörlerdir. Konutları kaloriferle ısınan personellerin 38'i kadın 75'i erkek çalışanlar olmakla birlikte, tüm çalışanlar içinde oranı %21,24 olmuştur. Konutunda ısınma yöntemi olarak doğalgaz kullananların yüzdesel olarak oranı %6,95 olmuştur. Anket sorularımızı cevaplayanlardan 9 kadın ve 29 erkek doğalgaz yöntemini konutta ısınma yöntemi olarak işaretlemiştir. Konut ısınma şeklinde en düşük oran, elektrik yöntemi ile yüzdesel olarak %1,32 olmuştur. Elektrikle konutunu ısıttığı seçeneğini işaretleyen 7 kişi erkek anketörlerden oluşmaktadır (Şekil 23).

Şekil 22. Oturulan konutun ısınma şekli

3.23. Konut Büyüklüğü

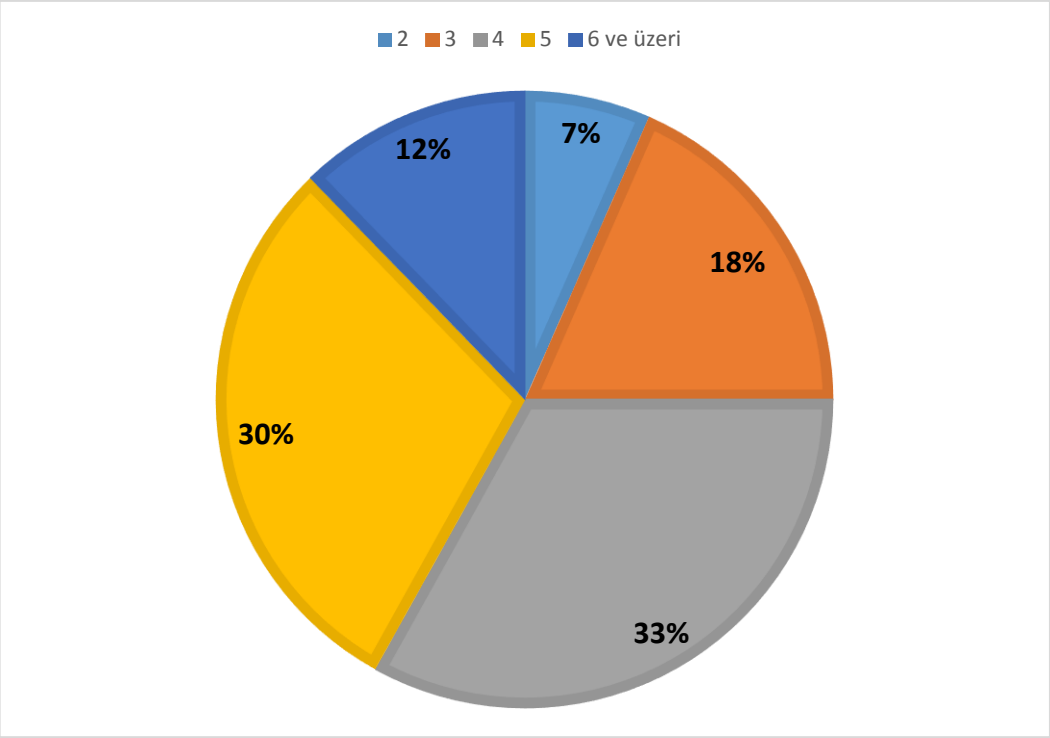
İkamet edilen konutların büyüklüğüne bakıldığında; 130'u erkek 78'i kadın olan 208 çalışan, %39,10'luk oranla 90-120m^2 büyüklüğündeki konutta yaşamaktadır. 120-130m^2 büyüklüğündeki hanede, 82 kişisi erkek 56 kişisi kadın 138 kişi yaşamaktadır. Bu oran tüm çalışanlar içinde, %25,94'lik bir oran oluşturmaktadır. 130-150m^2 büyüklükteki evde ikamet edenler ise; 59 erkek 25 kadın olmak üzere toplam 84 kişi olup bunun oransal yansıması da %15,79 olmuştur. 90m^2 altında 57 hane bulunmaktadır. 57 anketörün 44 kişisi erkek 13 kişisi kadındır. Yüzdesel olarak %10,71'lik bir oran oluşturmaktadır. 150m^2'nin üzerinde de 22 erkek 16 kadın olmak üzere 38 hane %7,14 bir oran teşkil etmektedir (Şekil 24).

Şekil 23. Konut büyüklüğü

3.24. Konutta Yaşayan Kişi Sayısı

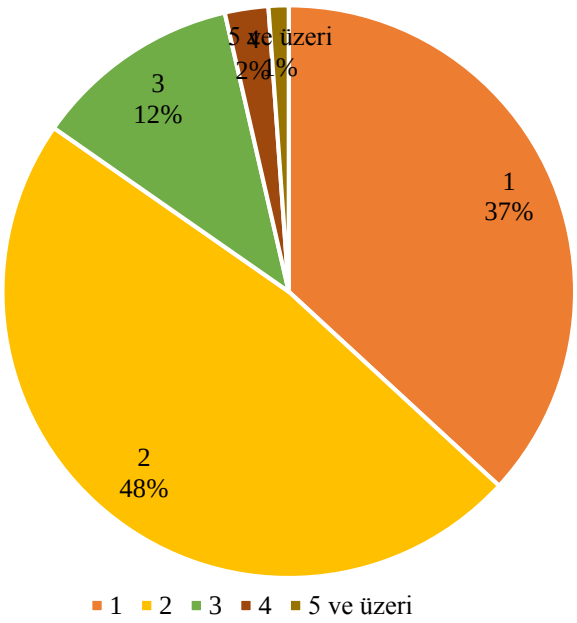
Konutta yaşayan kişi sayılarına bakıldığında; %33,08 oranla 4 kişinin aynı evi paylaşmakta olduğu görülmüştür. Aynı konutta 4 kişi yaşadığı cevabını verenler, 61'i kadın 115'i erkek olmak üzere toplam 176 kişidir. 5 kişi aynı evde ikamet edenlerin oranı %29,70 olmuştur. Söz konusu şıkkı işaretleyenlerin, 103 kişisi erkek, 55 kişisi kadın olduğu görülmüştür. Aynı hanede 3 kişi oturanların oranı ise, %18,42 olmuştur. 68 erkek ve 30 kadın çalışan evinde 3 kişiyle yaşamaktadır. 6 ve üzeri kişi ile evini paylaşan çalışanlar 3 erkek olmakta yüzdesel olarak %12,22'lik bir oranı oluşturmuşlardır. En düşük oran %6,58 ile 2 kişi aynı evi paylaşanlar olduğu görülmüştür. Konutta yaşayan kişi sayısı Şekil 25'te gösterilmiştir.

Şekil 24. Konutta yaşayan kişi sayısı

3.25. Aynı Konutta Oturanların Çalışan Sayısı

Aynı hanede oturanlardan kaç kişinin çalıştığı ile ilgili cevaplarda en yüksek oran %47,56 ile 2 kişinin maaşlı olduğu seçenek olarak gözlenmiştir. Söz konusu cevabı verenlerin 129'u kadın, 124 kişisi erkek olduğu görülmüştür. Soruya 2 kişinin maaşlı olarak çalıştığı cevabını verenleri sırasıyla 1 kişinin çalıştığı hane 18 kadın 177 erkek birey %36,65'lik oran oluşturmuştur. 3 kişinin çalıştığı hane %11,65, söz konusu cevabı işaretleyen kişilerin 37'si kadın 25'i erkek; hanede 4 kişinin çalıştığı seçeneğini işaretleyenlerin 5'i kadın 8'i erkek olmak üzere, 13 kişinin yüzdesel olarak %2,44 ile ifade edildiği görülmüştür. Hanede 5 ve üzeri çalışanın bulunduğu seçeneğini 3 kadın 6 erkek 9 kişi işaretlemiş söz konusu cevabı verenlerin oranı ise %1,69 olarak görülmüştür (Şekil 26).

Şekil 25. Konutta yaşayanlardan maaşlı olan sayısı

4. TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Bu araştırmada, Karadeniz Bölgesinde su ürünleri işleme tesislerinde çalışan personelin sosyo-ekonomik verilerinin analiz sonuçları ortaya koyulmuştur. Anket çalışması yapılan yirmi sekiz (28) işletmenin tamamının yönetim şeklinin şirket olduğu tespiti yapılmıştır. Beyşehir Bölgesinde faaliyet gösteren 10 adet su ürünleri işleme tesisleri ile ilgili yapılan bir çalışmada; işletmelerin bir tanesinin dışında tamamının özel şirket olduğu bir tanesinin şahıs işletmesi olduğu belirtilmiştir (Çapkın vd., 2008).

İşletmelerin işleme teknolojileri yönünden yapılan incelemede 'Taze ve soğutulmuş Su Ürünleri' teknolojisinin %75 oranıyla en yüksek değere sahip olduğu görülmüştür. Bölgede faaliyet gösteren işleme tesislerinin ticari sebepler ve geleneksel tatlara alışmış tüketiciler sebebiyle işlemiş oldukları ürünlerde yeni tatlar aramak yerine, raf ömrünü uzatan yöntemler tercih ettiği düşünülmektedir. Yapılan incelemede birden fazla işleme teknolojisi kullanan işleme tesisinin de bulunduğu gözlemlenmiştir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Avrupa Birliği Onay Numarası kodları incelendiğinde; işletmelerin çoğunluğunun balık ve diğer su ürünleri grubuna girdiği görülmektedir.

Çalışmada 28 işletmede ankete katılan 532 çalışanın sayılarına göre yapılan hesaplamada, 1-11 kişinin çalıştığı işletme oranının % 42,85 olduğu görülmüştür. Sinop ilinde su ürünleri tesislerinin durumu, sorunları ve çözüm önerileri adlı çalışmada 6 işletmede daimi 89 personel üzerinden yapılan değerlendirmede, %50'lik bir kesimin 1-11 personel istihdam ettiği görülmüştür (Duyar ve Bayraklı, 2005). Türkiye genelinde su ürünleri işleme sektöründe personel sayılarına göre yapılan sınıflandırmada, 1-11 arasında personele sahip işletmelerin %50-60 arasında olduğu tahmini yapılmaktadır. Çalışmamızda da bu orana yakın bir değer ortaya çıkmış olduğu görülmüştür. Tesis başına düşen çalışan sayısının bu skalada olmasının sebebinin, çok detaylı işleme faaliyetinde bulunulmaması sebebiyle, personellerin boylama kasalama benzeri genel hizmetler ile lojistik faaliyetler için kullanılması nedeniyle olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda ankete katılan 532 çalışanın 340'ının erkek 192'sinin kadın olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında, erkeklerin daha çok güç isteyen taze soğutulmuş ürünler işleyen işletmelerde görev yaptığı, kadınların ise, el yatkınlığı ve titiz

çalışmaları sebebiyle fileto çıkarma ve kabuklu su ürünleri işleyen işletmelerde yoğunluklu bir şekilde çalıştığı görülmüştür.

İşleme tesislerinde çalışanların büyük bir çoğunluğunu (%68,61) 18-40 yaş aralığındaki personeller oluşturmaktadır. Benzer çalışmalarda da su ürünleri sektörü incelendiğinde; yetiştiricilik, avcılık ve işleme tesisleri çalışanlarının büyük çoğunluğunun 18-40 yaş aralığında olduğu ortaya çıkarılmıştır (Çapkın vd., 2008; Doğan ve Yıldız, 2008; Yücel, 2006). Su ürünleri sektör sahiplerinin, yoğun efor sarf edilmesi gerekli faaliyetlerin yer alması sebebiyle, iş/insan gücünü değerlendirmek amacıyla daha çok genç personelleri istihdam ettiği görülmüştür.

Savrulan dünyada aile sempozyumu sonuç bildirgesinde; ülkemizin sosyal yapısının temelinin aile ve evlilik üzerine kurulu olduğu bildirilmiştir (SEKAM, 2011). Su ürünleri işleme Tesislerinde yapılan bu anket çalışmasında da 532 personelin 391 tanesinin %73,50'lük bir oranda evli olduğu görülmüştür. Söz konusu panel bildirisiyle aynı doğrultuda, sektör çalışanlarının da evlilik kurumuna önem vererek evlilik gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Türkiye'de 1990 ve 2000 yılları arasında eğitim durumu incelemesi yapıldığında ilkokul mezunlarının %45-50 oranları arasında yer aldığı görülmüştür (DİE, 2005). Çalışmamızda da söz konusu orana yakın bir şekilde %35,53'lük bir oranla ilkokul mezunlarının %0,34'ünün de okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir. Çalışmamızda mezuniyet durumu ile ilgili en yüksek oranın %38,91 ile ortaöğretim mezunlarının olduğu belirlenmiş, bunun da son dönemlerde eğitim sisteminde yapılan değişikliklerle sağlandığı düşünülmektedir. Sektörle ilgili yapılan bir başka çalışmada; İstanbul Su Ürünleri Kooperatifleri ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi araştırmasında kooperatif üyelerinin % 40,1'inin ilkokul mezunu olduğu, yalnızca %2,4'ünün okuma yazma bilmediği belirlenmiştir (Doğan, 2010). Karadeniz Bölgesi'ndeki balıkçıların incelendiği bir başka çalışmada; sektör emekçilerinin %54,44'ünün ilkokul mezunu olduğu görülmüştür (Çeliker vd., 2006). Su ürünleri işleme tesislerindeki hijyen uygulamaları isimli yüksek lisans çalışmasında incelenen tesis çalışanlarının da büyük bir oranının ilkokul mezunlarından oluştuğu tespiti yapılmıştır (Aral, 2009). Yaptığımız çalışmada Okuryazar olmayanların oranı da diğer çalışmalarla paralellik göstermiştir. Saha

çalışmalarında yapılan gözlemlerde de söz konusu durumun iş yeri unvanı ile de alakalı olabileceği kanaati oluşturmuştur. Personel olarak çok fazla mesleki ya da eğitim gerektirmeyen işçi istihdamının olması, bu gözlemi desteklemektedir. İşleme tesislerinde Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans, Doktora seviyesindeki eğitim düzeyine sahip çalışanların uzmanlık isteyen idarecilik ve birim sorumluluğu pozisyonlarında olduğu görüldü. Bu doğrultuda çalışma sahasında teknik yeterlilik artması gerekli olduğunda, eğitim düzeyinin de artmakta olduğu tespit edilmiş oldu.

Ülkemizde kitap okuma sıklığı çok düşük oranlarda seyretmektedir. Türkiye'de her 4 kişiden 1'inin kitap okuma alışkanlığı olduğu belirlenmiştir (TOKH, 2011). Aynı çalışmada %31,32'lik kesim hiç kitap okumadığını belirtirken, çalışmamızdaki oranla paralellik gösterdiği görülmüştür (%40,79). Çalışmamızda anket sorularımıza cevap veren çalışanların ülke ortalamasının altında kitap okuma oranına sahip oluşlarındaki etkenlerden birinin de, fiziki güç isteyen çalışma performansının ardından boş zamanlarında sosyal ihtiyaçlardan ziyade, dinlenmeye vakit ayırma isteğinin baskın gelmesi olarak yorumlanmıştır. Avrupa ülkelerinde kitap okuma ortalaması ihtiyaç sıralamasının 18.sırasında yer alırken, Türkiye'de ise 222. sırada yer almaktadır (URL-2). Birleşmiş Milletler araştırmasına göre; kitap için Norveçli yılda 137, Alman 122, Belçikalı ve Avusturyalı 100, Güney Koreli 39 dolar ayırmaktadır. Bu rakamlar dünya ortalamasında 1,3 dolardır. Ülkemizde ise kişi başına yılda ayrılan miktar 0.45 dolar yani 45 senttir (Türkiye'de Kitap Okuma Oranı, 2013). Ermenistan, Malezya ve Libya gibi ülkelerin bulunduğu 173 ülke arasında okuma sıralamasında Türkiye Dünya'da 86'ncı sırada yer almaktadır. Düzenli kitap okuma oranına bakıldığında Japonya %14, ABD %12, İngiltere ve Fransa %21 olup ülkemizde bu oran çok düşük (%2) olduğu tahmin edilmektedir (Türkiye'de Kitap Okuma Oranı, 2013). Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2009'da ISBN alan kitap sayısı, yıllara ve konularına göre dağılımına ilişkin verilerine göre 2009'da 31 bin 286, 2010'da 35 bin 767, 2011'de 43 bin 96, 2012'de 42 bin 626, 25 Mart 2013'e kadar 10 bin 773 ve toplamda 5 yılda 163 bin 548 kitap basılmıştır (TOKH, 2011). Basılan her kitabın satıldığı ve her satılan kitabın 3 kişi tarafından okunduğu varsayılırsa dahi, Türkiye'de yılda 98 bin 128 kişinin kitap okuduğu ortaya çıkmaktadır. Anket çalışması yapmış olduğumuz işletmelerde çalışanların kitap okuma oranlarında da söz konusu değerler paralelinde cevaplar oluştuğu görülmüştür. Çalışanların %40,79'luk

oranı hiç kitap okumazken çalışanların sadece %17,11'lik kesimi haftada bir kez kitap okuduğu cevabını vermiştir.

12-18 Eylül 2016 tarihleri arasında Türkiye'de günlük yayımlanan gazetelerin haftalık tirajlarına bakıldığında, toplam satış sayısının 3.286.301 olduğu, bir hafta öncesine bakıldığında da toplam sayının 3.394.020 olarak gerçekleştiği görülmüştür (URL-3). Türkiye'deki gazete okuma rakamlarının genelde bu seviyelerde olduğu görülmektedir. Söz konusu rakamı 78 milyon 741 bin olan nüfusumuza böldüğümüzde, yaklaşık 23 kişiye bir gazete düştüğü görülmektedir. Türkiye genelinde gazete okuma sıklığı %22 olarak belirtilmiştir (URL-4). Çalışmamızda da her gün gazete okuduğunu belirten çalışan oranının değeri (%17,67) ile Türkiye ortalamasına yakın olduğu görülmüştür. Teknolojinin gelişmesiyle, gazete satın alarak okuma alışkanlığı yerini, internet portallarından habere ve gazeteye ulaşma yöntemine bırakmakta olduğu görülmektedir.

Teknolojinin hızla gelişmesi sonrasında internet de, akıllı telefonlar ve bilgisayarla birlikte hayatımızdaki vazgeçilmezler arasına girmeye başardı. Türkiye İstatistik Kurumunun Nisan 2016 verilerine göre; Türkiye'de internete ulaşımı sağlayan hane oranı %76,3'e ulaşmıştır. Çok etkili bilgi ve haber kaynağı olarak olumlu yönleri olan internet kullanımının, kontrolsüz bilgi sunması ve bağımlılık oluşturması da olumsuz özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır.

İnternet bağımlılığı genel olarak internette uzun zaman harcamak ve internet kullanımını kontrol edememe olarak açıklanmaktadır (Leung, 2004; Simkova ve Cincera, 2004). İnternet bağımlılığında internette harcanan zamanın bir belirti olmasındaki en büyük etken ise, araştırmalarda internet bağımlısı olan kullanıcıların haftalık ya da günlük kullanım sürelerinin bağımlı olmayan kullanıcılara oranla çok daha fazla olmasıdır (Coa ve Su, 2007). Bu doğrultuda işleme sektöründe çalışanların internet kullanımı ile ilgili sorular hazırlayarak internet kullanımındaki amaçlar kullanım süresi gibi bilgiler edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu 2016 yılı Nisan ayında yayımladığı orana göre; 16-74 yaş aralığındaki bireylerde internet kullanım oranı sırasıyla %54,9 ve %61,2 olmuştur. İnternet kullanım sıklığı ile ilgili soruya verilen cevaplar incelendiğinde; oransal olarak

%70,11'lik kesimin farklı sıklıklarla da olsa internet kullandığı anlaşılmıştır. Bu oran TUİK istatistiklerine paralellik göstermektedir. Yapılan anket çalışmamızda en yüksek sıklık oranında günde 2-3 saat kullanım görülmüştür. Çalışmamızda düzenli kullanıcı olarak tarif edilebilecek, günde 2-3 saat ve haftada 2-3 kez internet kullanan kişilerin sayısı 315 ve yüzdesel olarak oranı %59,21 olmuştur. TUİK araştırmasına göre, 2016 yılının ilk üç ayındaki verilerde, interneti hemen her gün veya haftada bir kez kullanan düzenli kullanıcıların oranının %94,9 olduğu bildirilmiştir (TUİK, 2016). Su ürünleri sektör çalışanlarının internet kullanım oranı TUİK oranının altında kalmasına rağmen, aynı yönde kanaat oluşturulmasını sağlamaktadır.

İnternet kullanım sebebiyle ilgili soruya verilen cevaplarda, ilk sırayı oransal olarak arkadaşlarla iletişim almaktadır. Söz konusu seçeneği, sırasıyla haber okuma, araştırma yapma, video-müzik izleme takip etmiştir. 2016 yılında TUİK tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, araştırma katılımcıları sırasıyla sosyal medyada profil oluşturma arkadaşlara mesaj gönderme, video izleme, online haber gazete dergi okuma, sağlıkla ilgili bilgi arama şeklinde sıralanmıştır.

Yapmış olduğumuz anket çalışmasında, günlük gazete okuma oranı geleneksel olarak gazete alma alışkanlığı olanların dışında, haberi daha çabuk ve etkin ulaştıran internete haber vasıtası olarak kaymanın olduğu izlenmiştir. Anket çalışmaları sonucunda internet kullanım amacı ve süresi göz önüne alındığında su ürünleri işleme sektöründe çalışanların internet bağımlılığı gibi algılanacak bir internet kullanımı içinde olmadığı tespit edilmiştir.

İnternetin gelişmesi sonrasında iletişim teknolojileri insanlara, fotoğraf, müzik, video ve düşüncelerini paylaşabilecekleri mecralar sunmuştur. Sosyal medya olarak ifade edilen bu ortam internet kullanım süresini de artırmaktadır. Su ürünleri işleme tesislerinde çalışanların sosyal medya hesabı kullanımına baktığımızda; %58,83'lük bir oranının sosyal medya hesabının bulunduğu tespiti yapılmıştır. Ege Üniversitesi öğrencileri arasında uygulanan bir anket çalışmasında; üniversite öğrencilerinin %85,9'luk oranının sosyal medya hesabı olduğunu ortaya koymuştur (Vural, 2010). Söz konusu oranların birbirlerine yakın olması, eğitim seviyesinin çalışma şartlarının farkı olmaksızın sosyal medya gerçeğinin kitleleri ele geçirdiğini gözler önüne sermiş oluyor.

Çalışanların yasal hakkı; ekonomik ve sosyal anlamda güvencesini sağlayan sosyal güvenlik durumları araştırıldığında tamamına yakınının (530 kişi) sosyal güvenlik şemsiyesi altında olduğu görülmüştür. Su ürünleri sektöründe avcılık ve yetiştiricilik alanlarında yapılan araştırmalarda,, çalışanların sosyal güvence durumunun %60 ila %90 arasında değiştiği görülmüştür (Çeliker vd., 2008; Daşdan vd., 2008; Doğan ve Yıldız, 2008). Balıkesir İlinde faaliyet gösteren Su Ürünleri İşleme Tesislerinin sosyo-ekonomik analizlerinin yapıldığı bir çalışmada da; SSK kapsamında çalışan personelin %96,6'lık bir oranla sosyal güvence altında olduğu ortaya çıkmıştır (Çağlak vd., 2012). Çalışmamızda da aynı doğrultuda sonuç ortaya çıkmış ve %99,62'lik bir oran gözlemlenmiştir. Sigortalılık oranın yıllar geçtikçe artmasının önemli nedenlerinden birisi de sosyal sigorta kavramının çalışanlar tarafından gün geçtikçe anlaşılmasının yanı sıra kamunun sigorta ile ilgili denetimlerini artırması da etken olmuştur. 27.09.2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan mevzuat düzenlemesiyle kamu idarelerindeki denetim görevlileri kendi mevzuatları gereği iş yerlerinde yapmış oldukları denetimde iş yerlerinde çalışanların da sigortalılık durumlarını incelemekle ve aykırılık tespiti halinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmekle görevlendirilmiş, bu da etkin denetimi sağlamıştır. Ayrıca su ürünleri sektöründe kamudan belli oranlarda hibe ve indirim için başvuran işletmelerin, sigortalı çalışan sayılarının fazlalığı ile hibe ya da indirim başvurusu için avantaj teşkil ettiğinden sigortalı işçi çalıştırma oranı artmıştır. Önümüzdeki yıllarda da sektörde sigortalı çalışanların oranının yükselerek devam edeceği düşünülmektedir. Sosyal güvenlik mevzuatında yapılan değişiklerle BAĞKUR, SSK, Emekli sandığı gibi sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanmış olması anketimizde de sosyal güvenlik şemsiyesi altındaki tüm çalışanların cevabının SSK olmasını sağlamıştır.

Personellerin iş yerindeki pozisyon ve unvanları incelendiğinde; işçi, diğer ve tekniker grubunun sıralandığı görülmüştür. Diğer grubunun içinde de; muhasebe, aşçı, şoför gibi lojistik ve günlük ihtiyaçları sağlayan çalışanların yer aldığını gözlemlemekteyiz. Beyşehir Bölgesinde faaliyet gösteren su ürünleri işleme tesislerinde Çapkın vd. (2008)'de yaptığı, personellerin unvan durumunda işçilerin (392 işçi) çoğunluğu oluşturduğu görülmüştür. Sinop Bölgesinde bulunan su ürünleri işleme tesislerinin durumu, sorunları ve çözüm önerileri adlı araştırmada; 8 tane işletmede inceleme yapılmış ve çalışan daimi personel olan 89 kişinin çoğunluğunu işçilerin

oluşturduğu ortaya koyulmuştur (Duyar ve Bayraklı, 2005). Geçmişte yapılan çalışmalarla çalışmamız arasında yapılan karşılaştırmalarda benzerlik bulunmaktadır. Çalışmamızda %66,73'lük bir oranda işçilerin ağırlıklı olarak işleme tesislerinde faaliyet gösterdiği görülmüştür. Fiziksel güç isteyen iş yükünün fazla olmasının, ayrıca işleme tesislerinde el becerisiyle yapılan boylama, iç organ çıkarma, kabuktan çıkarma gibi işlemleri yürüten personellerin de asli unsur olması, işçi sayı ve oranını yukarılara çekmektedir. Su Ürünleri işleme tesislerinde ürünü ortaya çıkaran işçi pozisyonu dışında, lojistik faaliyetler, organizasyon yapma işlemleri ya da kanuni zorunluluktan muhasebeci, müdür, mühendis ya da veteriner hekim gibi unvanlar kullanılmaktadır. Ara eleman olarak düşünülen teknikerler ve ustabaşı unvanına sahip personeller, idare ile işçilerin iletişimini sağlamaktadır.

Çalışanların yarısından fazlasının (%54,51) işinden memnun/çok memnun olduğu cevabını verdiği sadece %4,89'luk bir oranda memnuniyetsiz olarak değerlendirme yaptığı görülmüştür. Su ürünleri avcılık sektöründe yapılan bir çalışmada; meslekten memnuniyet durumu %53,7'lik bir oranla iyi olarak nitelendirilirken, onu %35,2'lik oranda orta ve %11,1'lik oranda kötü izlemiştir. Balıkesir ilinde su ürünleri işleme tesislerinde yapılan bir çalışmada ise çalışanların büyük çoğunluğu (%88) işinden memnun/çok memnun olduğu değerlendirilmiştir (Çağlak vd., 2012).

Aylık gelir dağılımına bakıldığında; asgari ücret miktarını da içine alan 1200-1500 lira aralığında %31,20'lik bir oran yakalanmış olması, sektörde çalışanların unvanlarının yoğunlukla işçi olmasıyla paralellik taşımaktadır. Ancak asgari ücretin altında (%27,80) ve üstünde (%40,03) de azımsanamayacak oranlarda ücret değişkenliği gözlemlenmesi, su ürünleri işleme sektöründe yapılan işe ve tecrübeye göre ücretlendirme gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Örneklendirilecek olunursa; Deniz Salyangozu işleme tesisinde kabuktan temizleme işlemi yapılan ürün miktarı kadar primle çalışan işçiler bulunurken, sabit maaşla çalışan personeller de bulunmaktadır. Bu da maaşlar arasında fark oluşmasına sebep olmaktadır. Anket sonuçları, ülkemizde sanayide çalışan işçilerin aldıkları maaşları aynen yansıtmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, su ürünleri işleme sektörü, sanayinin başka kolları incelendiğinde farklı olmadığı ortaya çıkmaktadır. 1989 yılında yapılan bir değişiklikle, asgari ücretin belirlenmesinde yeni bir düzenleme ortaya koyulmuş ve asgari ücretin sanayi, tarım ve orman kesimi için farklı belirlenmesine son

verilmiştir. Söz konusu tarihten sonra merkezi nitelikteki Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından, bölge ya da sektör farkına bakılmaksızın, tüm ülkede uygulanacak asgari ücret tespit edilmektedir (Eser, 2008). Türkiye'de asgari ücret konusunda sorunların başta geleni asgari ücret belirlenirken işçi ailesinin değil sadece kendi ihtiyaçlarının dikkate alınması olmaktadır (URL-5). TUİK verileri incelendiğinde çalışanların büyük bir kısmının aldığı ücret, aylık yoksulluk sınırının altında gözükmektedir.

Çalışanların kişi başı aylık gelirlerinin ardından toplam aile gelirleri incelendiğinde; aylık 2001 lira üzeri aylık bütçesi bulunan aileler %48,87 olarak gözükmektedir. Bu sonuç, tek kişinin çalışması halinde yoksulluk sınırı altına düşecek olan ailelerde birden fazla kişinin çalıştığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Maaşını yeterli görüp görmediği sorusuna 532 kişiden 229'u idare eder cevabı vermiştir (%43,05). 162 kişi ise, maaşından memnun olmadığını belirtmiştir. Çalışanların aylık harcamalarına bakıldığında; maaşlarıyla doğru orantılı bir ilişki olduğu görüldü. Aylık 1201-1500 lira arasında harcama yapan grup değerlendirildiğinde, bu oran %19,55 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı Ağustos ayında açlık sınırı 1.361,60 lira olarak belirlenmiştir (TUİK, 2016). Çalışanların aylık harcamalarına bakıldığında, TUİK verileriyle de karşılaştırma yapıldığında, %38,72'lik bir kesim açlık sınırının altında harcama yapmaktadır. Ancak söz konusu işleme tesislerinin genelinin şehir dışında bulunması sebebiyle, aynı zamanda tarımla da uğraşılması gerçeğini beraberinde getirmekte, bu da harcamalarının miktarını azaltmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışanların sosyo-ekonomik verilerinin önemlilerinden birisi olan ev sahibi olma durumlarına bakıldığında %53,01'lik bir oranla ev sahibi olunduğu gözükmektedir. Söz konusu orana anne baba dede yanı cevabını da ev sahibi olarak kabul edersek %75,75 gibi yüksek bir oranda ev sahibi olanlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Su Ürünleri yetiştiricilik ve avcılık alanlarında faaliyet gösteren işletmelerde yapılan incelemelerde; Ege Bölgesinde su ürünleri avcılığı yapan işletmelerde çalışanların ev mülkiyeti incelemesinde, ev sahibi olma oranları %70,88 olarak raporlanmıştır (Çeliker vd., 2008). Marmara Bölgesinde faaliyet gösteren alabalık yetiştiriciliği yapan işletmelerde çalışanların ev sahibi olma oranları da, %59,5 olarak bildirilmiştir (Doğan ve Yıldız, 2008). İstanbul Su Ürünleri Kooperatifleri ve Ortaklarının sosyo-ekonomik analizlerinin incelendiği çalışmada ise; %67,1'lik bir oranla ev sahibi olanların çalışmamızla paralellik

gösterdiği görülmüştür. Çalışan personellerin konut tipi ile ilgili yapılan ender çalışmalardan olan, Balıkesir Bölgesi'nde faaliyette olan Su Ürünleri İşleme Tesisleri çalışanları ile ilgili çalışmada; çalışan personellerin oturduğu konut tipleri, konut büyüklükleri, konut büyüklükleri ve konutun ısınma şekli sonuçları, büyük çoğunluğa göre sıralaması şu şekilde olmuştur; apartman dairesi (%69,2), 50-100 m^2 (%79,2) ve soba (%77,5)'dir (Çağlak vd., 2012). Çalışmamızda da söz konusu çalışmada ortaya çıkan değerlere yakın oranda değerler elde edilmiştir. Bu doğrultuda apartman dairesinde oturanlar %40,1'lik bir değer ortaya çıkarmışlardır. Ancak söz konusu tesislerin il ya da ilçelerin merkezlerine uzak yerlerde olması bölgede ikamet eden işçilerin çoğunluğu sebebiyle, köy tipi müstakil evler %54,51 ile yoğunluklu olarak yer almaktadır. Konutun ısınma şekli de %70,49'luk oranla aynı paralelde gözlemlenmiştir. Konut büyüklüğünde de, %39,10'luk değerle 90-120 m^2'lik evler en fazla sıklıkta olduğu görülmüştür.

Çalışanların hane halkı sayısı ile ilgili soruya verilen cevaplardan, en yüksek oranda (%33,08) 4 kişi ile aynı evde yaşadıkları belirlenmiştir. Söz konusu oran TUİK'in 2011 tarihinde yapmış olduğu çalışmada 3,8 olarak açıklamış olduğu, Türkiye ortalama hane halkı büyüklüğü oranına yakın bir oran olarak ortaya çıkmıştır (TUİK, 2011). Sorulara verilen cevaplardan %47,56'lık bir oranla, aynı konutta 2 kişinin maaşlı çalıştığı anlaşılmıştır.

5. ÖNERİLER

Sonuç olarak; yapılan çalışma ile su ürünleri işleme tesislerinde çalışanların ekonomik olarak asgari ücret seviyelerinde oldukları görülmüştür. Bununla birlikte çalışanların büyük bir çoğunluğunun işlerinden memnun oldukları ve çalışanların tamamına yakınının sosyal güvencelerinin olduğu görülmüştür. Çalışanların çoğunluğunun sosyal güvencelerinin olmasının, işverenlerin duyarlılığı ve yasal olarak sigortalılık ile ilgili son dönemlerde yapılan iyileştirmelerin de etkili olduğu gözlenmiştir. Çalışanların da sosyal güvenliğin önemini kavraması ve haklarını bilmesi sebebiyle, sosyal güvenlik sorunun bulunmadığı tespiti yapılmıştır. Çalışanların ev sahibi olanların çoğunlukta olması, ekonomik olarak sıkıntıların yoğunluklu olmadığı yönünde yorum yapılmasını sağlamıştır. Ayrıca işletmelerin şehir merkezlerinin dışında olması ev maliyetlerinin azalmasını sağlaması sebebiyle ev sahibi oranı yükselmektedir. Çalışanların büyük çoğunluğunun otuz yaş üzeri olması, sektöre yeni katılımların az olduğunu ve ilerleyen yıllarda kalifiye eleman sıkıntısı baş göstereceğini göstermektedir. Çalışanların büyük çoğunluğunun erkek olması, bölgedeki su ürünleri işleme tesislerinin büyük çoğunluğunun taze soğutulmuş su ürünleri işlemesi ve bu işletmelerde de kas gücü gerekmesiyle orantılı olmaktadır. Kadınların yoğunluklu olduğu işletmelerin ise daha çok ince işçilik isteyen işletmelerde olduğu görüldü. Çalışanların gazete okuma, kitap okuma ve sosyal medya kullanımı gibi sorulara verdikleri cevapların, ekonomik bulgular ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çalışanların maddi imkânlarının iyileştirilmesi işletme sahiplerinin maddi durumları ile ilgili olduğundan, işletme sahiplerine verilecek olan teşvikler mutlaka çalışanların da ekonomik seviyelerine yansıyacaktır. Su Ürünleri işleme tesisleri hammadde ihtiyacını sağladığı yetiştiricilik ve avcılık sektörüyle, organik bir bağ içerisinde bulunmaktadır. İşlenen ürünün türüne göre avcılık ya da yetiştiricilik yapan şirketlerin su ürünleri işlemesi yapan işletmelerin sahibi ya da ortağı olduğu görülmüştür. İç içe geçmiş yapıların birbirinden yüksek olasılıkla etkilenmesi sebebiyle, bu tarz işletmelerin ekonomik verilerinin karşılaştırmalı incelenmesinin sektöre ayna tutabileceği düşünülmektedir. Bütün sanayi sektörlerinde olduğu gibi, su ürünleri işleme sektöründe de, ara eleman, teknisyen ve tekniker sıkıntısı gözlemlenmektedir. Su ürünleri işleme tesislerinde ürünlerin çeşitliliğinin artırılması, karlılık oranını ve istihdamı artıracaktır. Bu sebeple yetkili otoritenin, taze soğutulmuş su ürünleri işleyen tesislerden ziyade, lezzet ve işleme tekniği açısından farklılıklar yaratan işletmelere teşvik ve hibe vermesi,

sektörü farklı ürünler üretmeye yönlendirecektir. Su Ürünleri sektörü dinamik bir sektör olduğundan, yeniliklere açık ve maddi olarak desteklenmesi durumunda var olan sorunların ortadan kalkacağı tahmin edilmektedir.

KAYNAKLAR

Appel, L.J., Miller, E.R. and Seidler, A.J., 1993. Does Supplemantation of Diet with 'Fish Oil' Reduce Blood Pressure A meta-analysis of Controlled Clinical Trials. Arch International Medicine, 153,1429-1438.

Aral, N., 2009. Su Ürünleri İşleme Tesislerinde Hijyen Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, T. Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla ,136s.

Beilin, L.F., 1993. Dietary Fats, Fish and Blood Pressure. Ann New York Academi Science, 683, 35-45.

Bektaş, K.Z., Miran, B., Uysal, K.Ö., Günden, C. ve Cankurt M., 2010. Dondurulmuş Gıda Ürünlerine Yönelik Tüketici Tercihleri: İzmir ili örneği Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 47,3,211-221.

Besler, T., 2008. Balık Tüketimi ve Sağlık Etkileşimi. Danone Enstitüsü Yayını, Ankara, 32s.

BSGM, 2017. Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü Su Ürünleri İstatistikleri, Ankara, 3s.

Cao, F. and Su, L., 2007. Internet Addiction Among Chinese Adolescents: Prevalence and Psychological Features. Child: Care, Health & Development, 33(3), 275-281.

Charles, A.T., 1988. Fishery Socioeconomic: a Survey. Land Economics, 64:276-295.

Cıvdır, A., 2011. Gökkuşağı Alabalığı (O.mykiss W., 1792) Kraker Yapımı ve Bazı Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sivas , 82s.

Conner, W.E., Neuringer, M. and Reisbick, S., 1992. Essential Fatty Acids:the İmportance of n-3 Fatty Acids in the Retina and Brain. Nutrition Review, 50, 21-9.

Çağlak, E., Karslı, B. ve Çağlak, S., 2012. Su Ürünleri İşleme Tesislerinde Çalışanların Sosyo-Ekonomik Analizi : Balıkesir Örneği İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi 27: 47-67.

Çapkın, K., Korkut, S.O., Şevik, R. ve Olgun, M., 2008. Beyşehir Bölgesindeki Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Yapısı ve Sorunlarının Belirlenmesi. Journal of Fisheries Sciences. 2,3, 466-474.

Çeliker, S.A., Korkmaz, Ş., Demir, A., Gül, U., Dönmez, İ. ve Kalanlar, Ş., 2008. Akdeniz Bölgesinde Su Ürünleri Avcılığı Yapan İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Analizi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Projesi, Ankara, 15 s.

Çeliker, S.A., Korkmaz, Ş., Dönmez, D., Gül, U., Demir, A., Genç, Y., Kalanlar, Ş. ve Özdemir, İ., 2006. Karadeniz Bölgesinde Su Ürünleri Avcılığı Yapan İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Analizi, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Projesi, Ankara, 259-270.

Çolakoğlu, F.A., İşmen, A., Özen, Ö., Çakır, F., Yığın, Ç. ve Ormancı, H.B., 2006. Çanakkale İlindeki Su Ürünleri Tüketim Davranışlarının Değerlendirilmesi. E.Ü. Su Ürünleri Dergisi, İzmir, 387-392.

Daşdan, K., Çeliker, S.A., Arısoy, H., Ataseven, Y., Dönmez, D., Gül, U., Demir, A. ve Korkmaz, Ş., 2008. Ege Bölgesinde Su Ürünleri Avcılığı Yapan İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Analizi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Projesi, Ankara.

DİE, 2005. Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara, 42.s.

Doğan, K. ve Yıldız, M., 2008. Marmara Bölgesi Gökkuşağı Alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) İşletmelerinde Çalışanların Sosyo–Ekonomik Analizi, İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi İstanbul, 23, 17-27.

Drewes, E., 1982. Theree Fishing Villages in Tamil Nadu: A Socio-Economic Study with Special Reference to Role and Status of Women BOB P/WP/14,GCP/RAS/040/SWE,VI+5 p.

Duyar, H.A. ve Bayraklı, B., 2005. Sinop İlinde Bulunan Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Durumu ve Çözüm Önerileri. SÜMDER Dergisi, 24/4, İstanbul, 53-56.

Ertaş, H., 1979. Balıkların Soğutma-Dondurma ve Salamura Metotları ile Muhafazası. Gıda Dergisi, 6(7)237-246.

Eser, B.Y. ve Terzi, H., 2008. Türkiye'de Asgari Ücret Sorunlar Öneriler. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Cilt:22, 2008,134s.

Freire, J. and Garcia-Allut, A., 2000. Socioeconomic And Biological Causes Of Management Failures In European Artisanal Fisheries: The Case Of Galicia (NW Spain). Marine Policy 24: 375-384.

Güngör, G., Güngör, H. ve Özen, S., 2007. Marmara Denizi Balıkçılığının Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Deniz Ürünleri Pazarlaması, Tekirdağ İli Sahil Şeridi Örneği. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4(3), Tekirdağ, 312 s.

Hamazaki, K., Itomura, M. and Savazaki, S., 2006. Fish Oil Reduces Tooth Loss Mainly Through its Anti-Flammatory Effects. Medical Hypotheses, 67(4), 868-870.

Hunte, W. and Oxenford, H.A., 1989. The Economics of Boat Size in the Barbados Pelagic Fishery, Proceedings of the Thirty Ninth Annual Gulf and Caribbea Fisheries Institute, Hamilton, Bermuda. Vol.39: 230-239.

Karakaya, E., 2013. Farklı Şekillerde Paketlenmiş Salmo trutta macrostigma (Dumeril,1858)'nın 4±1 ºC'de raf ömrünün belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Türkiye, 72s.

Leung, L., 2004. Net-Generation Attributes and Seductive Properties of the Internet as Predictors of Online Activities and Internet Addiction. Cyberpsychology & Behavior, 7(3).

Özden, Ö. ve Gökoğlu, N., 1996. Soğukta Saklanan Sardalya Balığının (*Sardina pilchardus*, W.1792) Raf ömrünün Belirlenmesi. Gıda Teknolojisi,1,6:37-42.

Sabatella, E. and Franquesa, R., 2003. Manual of Fisheries Sampling Surveys: Methodologies for Estimations of Socio-Economic Indicators on the Mediterranean Sea, Studies and Reviews. General Fisheries Commission for the Mediterranean. No. 73. Rome, FAO. 37p.

SEKAM, 2011. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi, Savrulan Dünyada Aile Sempozyumu. İstanbul, 49.s.

Shahidi, F. and Botta, J.R., 1994. Seafoods:Chemistry, Prossesing, Technology and Quality. London:Chapman&Hall, pp.3-9.

Sidhu, K.S., 2003. Healt Benefits and Potential Risks Related to Consumption of Fish or Fish Oil. Regulatory Toxicology and Pharmacology, 38, 336-344.

Simkova, B. and Cincera, J. 2004. Internet Addiction Disorder and Chatting in the Czech Republic. Cyberpsychlogy & Behavior, 7(5).

Supongpan, M., Chamchang, C., Boongerd, S. and Loawapong, A., 2000. Technical Report on the Anchovy Fisheriers in the Gulf of Thailand. FAO/FISHCODE Project GCP/INT/648 NOR:Field Report F-6 Suppl.(En) Rome,FAO,105 p.

TOKH, 2011. Türkiye Okuma Kültürü Haritası. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 8s.

TUİK, 2016. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, Bülten Numarası 18660, Ankara,1s.

TUİK, 2011. Hane Halkı İş Gücü İstatistikleri Bülten Numarası 10761, Ankara, 1s.

TUİK, 2015. Su Ürünleri İstatistikleri Bülten Numarası 21720, Ankara, 1s.

Ünal, V., 2004. Viability of Trawl Fishing Fleet in Foça(the Aegan Sea), Turkey and Some Advices to Central Management Authority. Turk. J. Fish. Aquat. Sci. 4:93-97.

Villareal, L.V., Kelleher, V. and Tietze, U., 2004. Guidelines on the Collection of Demographic and Socio-Economic İnformation on Fishing Communities for Use

in Coastal and Aquatic Resources Management. FAO Fisheries Technical Paper, No: 439. Rome, FAO. 120 p.

Vural, Z.B.A. ve Bat, A., 2010. Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. Journal of Yaşar Univercity, İstanbul, 3348-3382.

Waters, J. R., Rhodes, R. J. and Wiggers, R., 2001. Description of Economic Data Collected with a Random Sample of Commercial Reef Fish Boats on the Florida Keys. U.S. Dep. Commer., NOAA Tech. Rep. NMFS 154, 45 p.

Yücel, Ş., 2006. Orta Karadeniz Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Durumu, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi,İzmir,23(1-3)529-532.

URL-1, 2017. http://ggbs.tarim.gov.tr/(02.02.2018).

URL-2, 2016. http://furkannesli.com/kitap-okumuyorsak-ne-yapiyoruz-sayi-18.html (28.12.2017).

URL-3, 2016. http://www.medyatava.com/tiraj (18.09.2016).

URL-4, **2016.** http://istatistikler.net/izleme.html (21.09.2016).

URL-5, 2016. http://www.teksif.org.tr/temmuz-2016-aclik-ve-yoksulluk-siniri-1370-tl_icerik_10248-1.html (26.08.2016).

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Trabzon Akçaabat İlçesi'nde doğdu. İlk, Orta ve Lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. 2000 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize Su Ürünleri Fakültesi'nde başlamış olduğu yükseköğretimini 2004 yılında tamamladı. 2004-2005 eğitimi öğretim yılında Çarşıbaşı Çok Programlı Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. 2005 yılında Rize İli Pazar İlçesi'nde İlçe Tarım Müdürü olarak görev yaptı. 2009 yılından itibaren Trabzon Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır. Evli ve 2 çocuk babasıdır.